

**WÓJT GMINY
OPINOGÓRA GÓRNA**

**STRATEGIA ROZWOJU
GMINY OPINOGÓRA GÓRNA
do roku 2020
(Projekt)**

Opinogóra Górna, listopad 2007 r.

Projekt dokumentu opracował dr Zbigniew Ptasiewicz

Spis treści

Wprowadzenie

1. Uwarunkowania prawne oraz główne zasady prowadzenia polityki rozwoju Gminy Opinogóra Górna
2. Diagnoza stanu środowiska przyrodniczego oraz sytuacji gospodarczej i społecznej gminy
3. Działalność samorządu gminy oraz samorządu powiatowego w zakresie programowania rozwoju
4. Płaszczyzny współpracy międzygminnej (z samorządami sąsiednich gmin)
5. Współdziałanie z samorządem województwa mazowieckiego
6. Bilans strategiczny gminy
7. Cele i priorytety rozwoju gminy
8. Instrumenty realizacji Strategii będące w dyspozycji samorządu gminy
9. Zewnętrzne instrumenty wsparcia realizacji Strategii
10. Monitorowanie realizacji Strategii

Załączniki:

1. Charakterystyka gminy na tle powiatu ciechanowskiego i regionu w latach 1999-2005
2. Wykaz krajowych i regionalnych dokumentów strategicznych
3. Wskaźniki monitorowania sytuacji społeczno-gospodarczej gminy
4. Mapy, powiat ciechanowski i gmina Opinogóra Górna w województwie mazowieckim

Wprowadzenie

Gminy wiejskie w Polsce weszły w taki etap rozwoju, że same powinny dokonywać oceny swojej sytuacji społeczno-gospodarczej i tworzyć strategie kierunkujące ich polityki rozwoju. Planowanie strategiczne to niezbędny element sprawnego procesu zarządzania gminą, czynnik przyspieszający rozwój, sprzyjający pozytywnej mobilizacji jej mieszkańców do działań na rzecz wspólnej przyszłości. Strategia rozwoju gminy stanowić może ważny instrument ożywiania działalności lokalnych instytucji, organizacji i przedsiębiorców. Może stać się podstawą realizacji wielokierunkowego i zrównoważonego rozwoju, w oparciu o lepsze wykorzystywanie zasobów własnych i efektywne pozyskiwanie środków wsparcia z innych źródeł.

Samorząd gminy Opinogóra Górna nie opracował dotychczas swojej strategii rozwoju. Samorządy lokalne - gminy i powiaty – nie miały bowiem formalnego obowiązku opracowywania takich dokumentów. Niektóre jednak decydowały się na ich wykonanie. Dokumenty te, nie mając podstawy prawnej, spełniały głównie rolę pomocniczą w zarządzaniu jednostką terytorialną. Zawierały najczęściej szczegółowe diagnozy uwarunkowań rozwoju oraz jego kierunki i ogólne cele.

W roku 2004 - w związku z realizacją Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego (ZPORR) i możliwością ubiegania się o dofinansowanie z funduszy europejskich projektowanych zadań inwestycyjnych rząd zobowiązał potencjalnych beneficjentów (głównie samorządy terytorialne – powiaty i gminy) tej pomocy finansowej do opracowania swoich planów rozwoju lokalnego. W maju 2004 roku Rada Gminy Opinogóra Górna, zgodnie z wytycznymi ówczesnego Ministerstwa Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej, podjęła uchwałę Nr XVII/91/2004 w sprawie opracowania planu rozwoju lokalnego. Projekt tego dokumentu opracowany został przez Fundację Promocji Gmin Polskich – Bałtycki Instytut Gmin we wrześniu tego roku i skierowany przez Wójta Gminy do Rady Gminy. W grudniu 2004 roku Rada Gminy, po konsultacjach społecznych, uchwaliła „Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Opinogóra Górna na lata 2004-2006 z rozszerzeniem na lata 2007-2013”. Dokument ten był w owym czasie jedynym, doraźnym instrumentem planowania operacyjnego. Stanowił dobrą programową podstawę podejmowania działań

inwestycyjnych samorządu gminy, niezbędną w przygotowaniach do pozyskiwania funduszy wsparcia Unii Europejskiej.

W grudniu 2006 roku Sejm określił nowe zasady prowadzenia polityki rozwoju. Rozszerzony został znacznie jej zakres podmiotowy. Oprócz Rady Ministrów oraz samorządów województw do prowadzenia polityki rozwoju zobowiązane zostały formalnie również samorządy powiatowe i gminne. Podstawowymi dokumentami programowymi, określającymi zasady i kierunki prowadzenia polityki rozwoju, mają być strategie rozwoju, zaś ich instrumentami realizacyjnymi – programy operacyjne. Dokumenty te będą miały zasadnicze znaczenie nie tylko dla sprawnego i efektywnego zarządzania rozwojem samorządów lokalnych w wymiarze wieloletnim, będą one również stanowiły podstawę uzasadniania wniosków o uzyskanie środków wsparcia z funduszy Unii Europejskiej w nowej perspektywie na lata 2007-2013 oraz z innych źródeł.

Wójt Gminy Opinogóra Górna, realizując postanowienia tej ustawy, podjął we wrześniu 2007 roku decyzję o przystąpieniu do opracowania strategii rozwoju gminy do roku 2020. Projekt tego dokumentu opracował dr Zbigniew Ptasiewicz dyrektor Międzywydziałowego Instytutu Rozwoju Regionalnego i Lokalnego Akademii Humanistycznej im. Aleksandra Gieysztora. Na początku 2008 roku Wójt Gminy skierował ten projekt do konsultacji społecznych. Swoje opinie i uwagi mogły przedstawić sąsiednie samorządy gmin z terenu powiatu ciechanowskiego oraz powiatu przasnyskiego, a także organizacje społeczne i zawodowe oraz mieszkańcy gminy. Po ich uwzględnieniu dokument przedstawiony zostanie do uchwalenia Radzie Gminy.

1. Uwarunkowania prawne oraz główne zasady prowadzenia polityki rozwoju gminy Opinogóra Górna

1.1. Podstawy prawno-organizacyjne

Podstawowym aktem prawnym zobowiązującym samorzady gmin do prowadzenia polityki rozwoju jest *Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju* (Dz.U. Nr 227 z dnia 11 grudnia 2006 roku, poz. 1658). Zgodnie z tą ustawą politykę rozwoju prowadzą: w skali kraju - Rada Ministrów; w skali regionu - samorząd województwa; **w skali lokalnej - samorząd powiatowy i gminny** (art. 3). **Polityką rozwoju jest, w rozumieniu art. 2 tej ustawy, zespół wzajemnie powiązanych działań podejmowanych i realizowanych w celu zapewnienia trwałego i zrównoważonego rozwoju kraju oraz spójności społeczno-gospodarczej i terytorialnej, w skali krajowej, regionalnej lub lokalnej.** Zgodnie z ustawą zakres przedmiotowy tych działań obejmować powinien w szczególności zagadnienia:

1. ochrony środowiska;
2. ochrony zdrowia;
3. promocji zatrudnienia, w tym przeciwdziałania bezrobociu, łagodzenia skutków bezrobocia i aktywizacji zawodowej bezrobotnych;
4. rozwoju kultury, kultury fizycznej, sportu i turystyki;
5. rozwoju miast i obszarów metropolitarnych;
6. rozwoju obszarów wiejskich;
7. rozwoju nauki i zwiększenia innowacyjności gospodarki, w tym rozwoju sektorów opartych na wykorzystaniu nowoczesnych technologii;
8. rozwoju zachowań prospołecznych wspólnot lokalnych oraz budowy i umacniania struktur społeczeństwa obywatelskiego;
9. rozwoju zasobów ludzkich, w tym podnoszenia poziomu wykształcenia społeczeństwa, kwalifikacji obywateli, jak również zapobiegania wykluczeniu społecznemu oraz łagodzeniu jego negatywnych skutków;
10. stymulowania powstawania nowych miejsc pracy;
11. tworzenia i modernizacji infrastruktury społecznej i technicznej;
12. wspierania i unowocześniania instytucji państwa;
13. wspierania rozwoju przedsiębiorczości;
14. wspierania wzrostu gospodarczego;
15. zwiększania konkurencyjności gospodarki.

Nie wszystkie przedstawione wyżej zagadnienia znajdują się w zakresie zadań i kompetencji samorządów gmin, szczególnie gmin wiejskich. Większość jednak dotyczy obszarów problemowych, ważnych dla prowadzenia przez nie polityki rozwoju.

Zgodnie z art. 4 przedstawionej wyżej ustawy **politykę rozwoju prowadzi się na podstawie strategii rozwoju przy pomocy programów operacyjnych**. Ustawodawca jedynie bardzo ogólnie określił przedmiot, funkcje i procedury tworzenia strategii rozwoju, koncentrując się głównie na zadaniach Rady Ministrów i samorządów województw. Nie określił natomiast form i metod realizacji polityk rozwoju na szczeblach lokalnych, pozostawiając decyzje w tym zakresie samorządom powiatów i gmin. Dlatego dla określenia zakresu przedmiotowego strategii gmin podstawę stanowi *Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminy* (Dz.U. Nr 142 z 2001 roku, poz. 1592 ze zm.). Zgodnie z tą ustawą gmina wykonuje samodzielnie określone zadania publiczne, dlatego strategia gminy powinna dotyczyć przede wszystkim jej zadań własnych. Jednakże w związku z tym, że istnieje wiele funkcjonalnych powiązań z sąsiednimi, samodzielnie działającymi gminami, strategia gminy, realizując zasadę spójności, uwzględniać powinna te powiązania. Uwzględniać także powinna funkcjonalne związki z samorządem właściwego powiatu, na obszarze którego się znajduje. W tym przypadku uwzględniać powinna polityką rozwoju powiatu ciechanowskiego, określoną w *Strategii rozwoju powiatu ciechanowskiego do roku 2020*.

Gmina Opinogóra Górna jest integralną częścią województwa mazowieckiego, dlatego *Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020* a także *Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2007-2013* stanowią ważny zewnętrzny układ odniesienia dla polityki rozwoju samorządu gminy i jego dokumentów programowych. Oznacza to zachowanie daleko idącej spójności - zarówno w odniesieniu do treści jak i formy - dokumentów programowych gminy i województwa. Poprzez układ regionalny, oraz politykę rozwoju regionalnego prowadzoną przez Radę Ministrów, ważne zewnętrzne ramy odniesienia dla polityki rozwoju gminy Opinogóra Górna wynikają również ogólnie z zasad polityki regionalnej Unii Europejskiej.

Zgodnie z przedstawionymi wyżej uwarunkowaniami, przede wszystkim powiatowymi i regionalnymi, przyjęto założenie, że **kierunki polityki rozwoju gminy Opinogóra Górna a także jej strategię powinno się określić na okres do roku 2020**. Takie określenie horyzontu czasowego, a także uwzględnienie wszystkich podstawowych uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych, pozwoli zapewnić spójność polityki rozwoju gminy Opinogóra Górna z: polityką rozwoju powiatu ciechanowskiego, z politykami rozwoju najbliższych partnerów samorządowych (sąsiednich gmin również z powiatu przasnyskiego), z samorządem województwa mazowieckiego, oraz kierunkami i harmonogramem działań realizowanych przez państwo oraz Unię Europejską w ramach jej polityki regionalnej.

1.2. Założenia programowe i metodyczne

Przedmiotem „Strategii rozwoju gminy Opinogóra Górna do roku 2020”, jest gmina Opinogóra Górna, co oznacza, że zakres tego dokumentu dotyczy przede wszystkim zadań własnych samorządu tej gminy. Generalną przesłanką określonych w strategii kierunków i celów rozwoju gminy jest potrzeba zapewnienia warunków umożliwiających pomyślność, bezpieczeństwo i coraz lepsze możliwości rozwoju wszystkich mieszkańców gminy, tworzących z mocy prawa lokalną wspólnotę samorządową.

Strategia jest zgodna z obowiązującym prawem polskim, określającym zadania i kompetencje samorządu gmin oraz zadania i kompetencje innych podmiotów włączonych w jej (strategii) operacjonalizację. Jest też zgodna z regułami obowiązującymi w Unii Europejskiej, przede wszystkim z zasadami na jakich oparł realizację swojej polityki rozwoju regionalnego samorząd województwa mazowieckiego. Są to zasady:

- zrównoważonego rozwojuoznaczającego rozwój społeczno-gospodarczy uwzględniający wymogi ochrony środowiska;
- spójności.....oznaczającej zgodność z aktualnymi dokumentami regionalnymi, krajowymi i unijnymi o charakterze strategicznym i programowym;
- subsydiarności.....oznaczającej realizację zadań na najniższym poziomie na jakim mogą być zrealizowane, poprzez dofinansowanie ich z budżetów samorządów, budżetu państwa i funduszy unijnych;
- partnerstwa.....oznaczającego wspólne podejmowanie działań przez samorządy terytorialne (na wszystkich poziomach), podmioty publiczne, organizacje pozarządowe i sektor prywatny;
- koncentracji.....oznaczającej skupienie wysiłku wszystkich realizatorów na określonych w Strategii celach rozwojowych;
- otwartości.....dającej możliwość aktualizacji zapisów Strategii w procesie planowania strategicznego.

Punktem wyjścia do opracowania tego dokumentu była analiza istniejących oraz przewidywanych uwarunkowań społeczno-gospodarczych i kulturowych gminy, które mogą mieć istotny, bezpośredni lub pośredni, wpływ na jej rozwój. Wykorzystano dostępne, aktualne dane statystyczne (w tym wyniki ostatniego Spisu Powszechnego), dokumenty i materiały samorządu gminy Opinogóra Górna, samorządów sąsiednich gmin, samorządu powiatu ciechanowskiego i samorządu województwa mazowieckiego. Wykorzystano również podstawowe dokumenty

i materiały dotyczące polityki rozwoju Rzeczypospolitej Polskiej i Unii Europejskiej.

Przy opracowywaniu Strategii przyjęto założenie, iż **podstawą określenia podstawowych kierunków rozwoju gminy Opinogóra Górna jest rzetelna diagnoza jej stanu i możliwości własnych oraz szans i zagrożeń zewnętrznych, zakończona analizą SWOT. Pozwoliło to racjonalnie określić główne kierunki rozwoju gminy, jej cele strategiczne oraz cele średniookresowe (operacyjne). Określone w strategii cele średniookresowe stanowiąc będą podstawę opracowania wieloletnich planów inwestycyjnych (WPI) gminy.** Uszczegółowieniem tych celów będzie wskazanie działań, jakie samorząd gminy zamierza realizować w okresie do roku 2020. Określone zostaną również najważniejsze, priorytetowe zadania, przede wszystkim zadania inwestycyjne. Ze względu na szczególne uwarunkowania zewnętrzne (głównie okres programowania w Unii Europejskiej) działania te realizowane będą w dwóch etapach: etap I - od roku 2007 do roku 2013 oraz etap II - od roku 2014 do roku 2020.

W Strategii - podobnie jak na poziomie powiatu i województwa - spośród trzech typowych scenariuszy rozwoju (pesymistyczny, optymistyczny lub realistyczny), przyjęto scenariusz realistyczny, który stał się podstawą określenia wizji rozwoju gminy. W przypadku wystąpienia i nasilania się zjawisk niekorzystnych dla rozwoju gminy, władze samorządowe podejmować będą, w porozumieniu z partnerami samorządowymi (sąsiednie gminy, samorząd powiatu ciechanowskiego i samorząd województwa mazowieckiego) spójne działania, zmierzające do łagodzenia negatywnych skutków tych zjawisk. Przedstawione wyżej założenia mają istotny związek z potrzebą zachowania spójności i komplementarności polityki rozwoju gminy z politykami rozwoju jej partnerów samorządowych.

Tworząc projekt Strategii wykorzystano przyjęty w grudniu 2004 roku do realizacji przez Radę Gminy „Plan rozwoju lokalnego gminy Opinogóra Górna na lata 2004-2006 z rozszerzeniem na lata 2007-2013”. Wykorzystano również „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Opinogóra Górna”

Zakres przedmiotowy strategii rozwoju gminy Opinogóra Górna obejmuje następujące obszary problemowe:

- rozwój zasobów ludzkich i ochronę zdrowia;
- ochronę środowiska i rozwój obszarów wiejskich;
- tworzenie i modernizację infrastruktury technicznej i społecznej;
- rozwój kultury, kultury fizycznej i turystyki;
- rynek pracy i pomoc społeczną;

- kształtowanie postaw obywatelskich i rozwój otwartego na innowacje społeczeństwa informacyjnego;
- promocję gminy.

Przyjmuje się, że nowa strategia rozwoju gminy Opinogóra Górna stanie się dokumentem nadrzędnym w stosunku do innych aktów planowania gminnego. Stanowić będzie dokument bazowy do projektowania rocznych budżetów gminy, programów operacyjnych (głównie WPI) oraz programów rozwoju dla różnych obszarów problemowych. Będzie również podstawą współdziałania z realizującymi swoje polityki rozwoju partnerami samorządowymi z sąsiednich gmin, samorządem powiatu ciechanowskiego a przede wszystkim z samorządem województwa mazowieckiego.

2. Diagnoza stanu środowiska przyrodniczego oraz sytuacji gospodarczej i społecznej gminy

Terytorium

Gmina Opinogóra Górna jest gminą wiejską, jedną z 9 gmin z terenu powiatu ciechanowskiego oraz jedną z 314 gmin zlokalizowanych na obszarze województwa mazowieckiego. Wśród 7 gmin wiejskich jest w powiecie ciechanowskim, zarówno pod względem obszarowym jak i ze względu na liczbę ludności, gminą średnią.

Jest położona w bliskim sąsiedztwie miasta Ciechanów - siedziby władz powiatu, które było w latach 1975-1998 ośrodkiem wojewódzkim, stolicą województwa ciechanowskiego, a obecnie, wraz z Płockiem, Radomiem, Siedlcami i Ostrołęką, spełnia funkcje regionalnego ośrodka równoważenia rozwoju. Według podziału terytorialnego kraju na jednostki statystyczne NTS-3 (podregiony)¹ gmina Opinogóra Górna jest częścią podregionu ciechanowsko-płockiego.

Gmina położona jest we wschodniej części powiatu ciechanowskiego i północnej części województwa mazowieckiego. Obejmuje obszar 13.924 ha, tj. nieco ponad 13,0 % powierzchni powiatu. Graniczy w powiecie ciechanowskim z gminą miejską Ciechanów oraz gminami wiejskimi: Regimin, Ciechanów i Gołymin. Graniczy również z gminami z terenu powiatu przasnyskiego, tj. z gminą Czernice Borowe i gminą Krasne. Administracyjnie gmina obejmuje 55 miejscowości², 38 obrębów ewidencyjnych oraz 40 sołectw.

Ludność (struktura demograficzna i ruchy migracyjne)

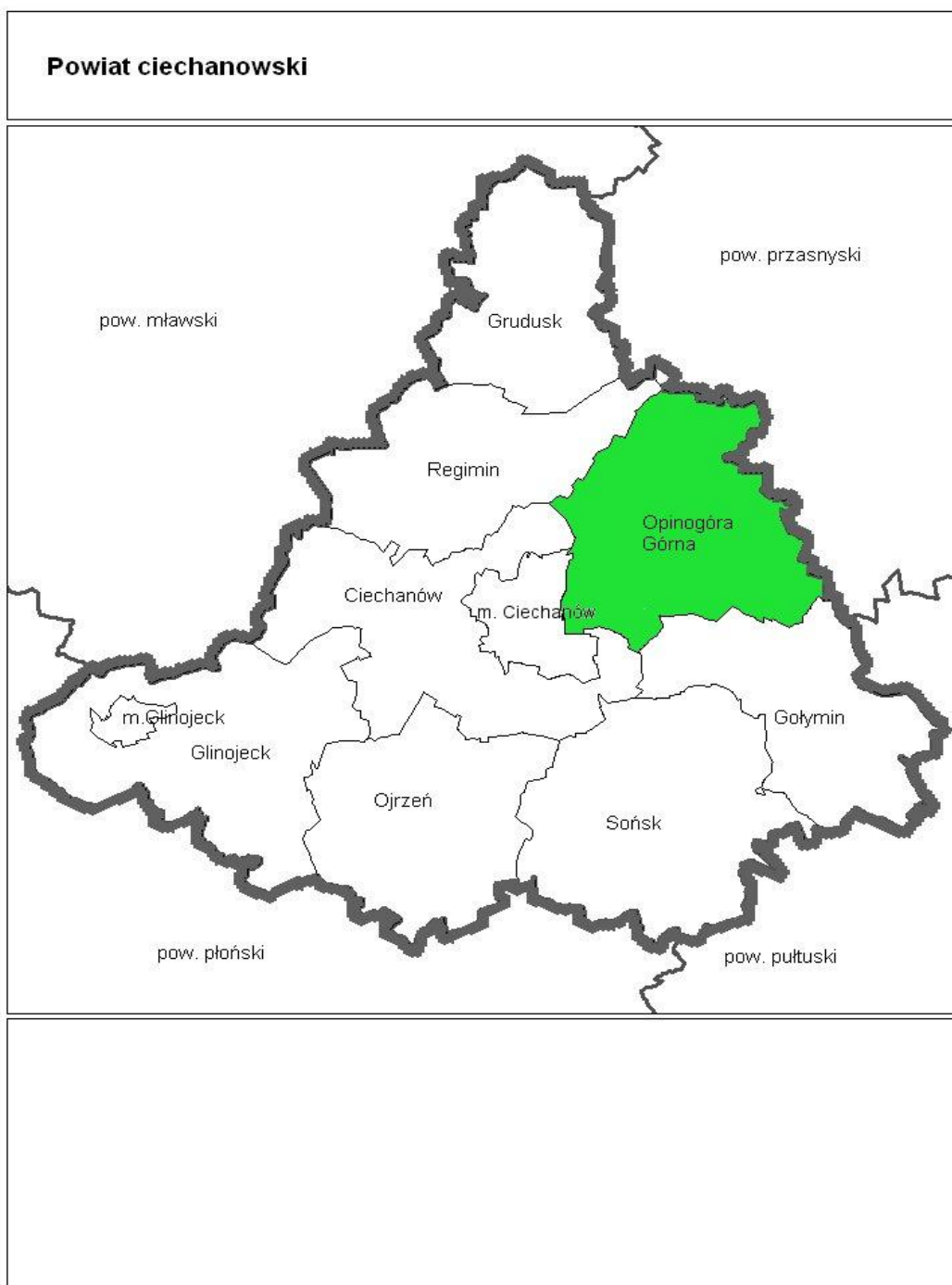
Gminę Opinogóra Górna zamieszkuje nieco ponad 6090 osób,³ w tym około 2950 kobiet. Około 4 tys. osób mieszka w gminie od urodzenia. Od kilku lat obserwuje się na terenie gminy zerowy lub ujemny przyrost naturalny oraz relatywnie duże, ujemne saldo migracji (w 2005 r. wskaźnik migracji dla powiatu ciechanowskiego, a także średni wskaźnik dla gminy Opinogóra wynosił 3,58 na

¹ Podziały na jednostki statystyczne wynikają z rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 maja 2003 r. w sprawie ustalenia wspólnej Klasyfikacji Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych (NUTS) (Dz.Urz.Ue L 154 z 21 czerwca 2003 r.).

² Szczegółowy wykaz w załączniku.

³ Wg stanu na dzień 30 września 2007 r. liczba mieszkańców gminy wynosiła 6.098 osób.

Mapa nr 1. Gmina Opinogóra Górna w powiecie ciechanowskim

Oprac. Mazowieckie Biuro Planowania Regionalnego Oddział w Ciechanowie

1000 ludności, w województwie ten wskaźnik wynosił 2,94). Od roku 2000 w ciągu siedmiu lat liczba mieszkańców gminy zmniejszyła się o ponad 100 osób. Gęstość zaludnienia w gminie wynosi około 44 osoby na km² i jest niższa niż średnia gęstość zaludnienia w powiecie ciechanowskim (około 85 osób).

Tabela 1. Ludność gminy Opinogóra Górna w latach 2000-2007

Rok	Stan ludności	Liczba urodzeń	Liczba zgonów
2000	6.201	65	75
2001	6.191	68	60
2002	6.191	66	46
2003	6.171	82	58
2004	6.126	56	69
2005	6.127	57	55
2006	6.118	65	58
2007	6.098 ⁴		

Źródło: Urząd Gminy w Opinogórze Górnej (wg stanu na dzień 31.12.)

Od roku 1990 średnia liczba urodzeń w roku utrzymuje się na poziomie 60-65. Podobne wielkości dotyczą ilości zawieranych małżeństw. W ostatnich latach obniżała się na terenie gminy liczba ludności w wieku produkcyjnym, natomiast minimalnie rosła liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada w gminie 75 osób w wieku nieprodukcyjnym.

Od kilkunastu lat na terenie gminy występują niewielkie dysproporcje w relacji – liczba mężczyzn w stosunku do liczby kobiet. W roku 2005 średnio na 100 mężczyzn przypadało 96 kobiet. Ogólna analiza przyczyn tego zjawiska wskazuje przede wszystkim na zwiększony odpływ kobiet (głównie młodych) z terenu gminy.

Według prognoz demograficznych dla województwa mazowieckiego do roku 2015 można spodziewać się w regionie stabilizacji lub niewielkiego wzrostu liczby ludności, przy niewielkim spadku liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym oraz znacznym wzroście liczby ludności w wieku poprodukcyjnym. W powiecie ciechanowskim przewiduje się spadek ogólnej liczby ludności, natomiast liczba ludności w gminie Opinogóra Górna będzie się w najbliższych latach w niewielkim stopniu zwiększać.

⁴ Jak wyżej.

Ludność (stan zdrowia i wykształcenie)

Gmina Opinogóra Górna, ze względu na brak poważniejszych źródeł zagrożeń dla zdrowia mieszkańców, zaliczana jest do czystszych w powiecie ciechanowskim i na Mazowszu. Mimo to obserwuje się tu dużą ilość zachorowań na choroby układu krążenia, przewodu pokarmowego i nowotwory. Od kilku lat występuje tu również (podobnie jak w całym województwie mazowieckim) zjawisko nadumieralności mężczyzn. Niepokój budzi stan zdrowia dzieci i młodzieży. U prawie połowy populacji uczniów w wieku 7-18 lat stwierdzono problemy zdrowotne. Jest to zjawisko obserwowane w całym powiecie ciechanowskim.

Wykształcenie⁵ wyższe w gminie posiada jedynie nieco ponad 170 osób, to jest około 3,0 % ogółu mieszkańców. Dominują osoby z wykształceniem podstawowym i zasadniczym zawodowym (ponad 71%). Zwraca uwagę niemała grupa osób (ponad 170) bez wykształcenia szkolnego oraz z wykształceniem podstawowym nieukończonym.

Rynek pracy

W gminie Opinogóra Górna jest nieco ponad 3920 osób utrzymujących się z pracy najemnej lub z pracy na rachunek własny, w tym ponad 2020 osób w swoim gospodarstwie rolnym. Według Spisu Powszechnego z 2002 roku na terenie gminy było 911 gospodarstw rolnych. Średnia powierzchnia jednego gospodarstwa wynosiła 14,8 ha. Wskaźnik zatrudnienia w gminie jest od kilku lat względnie stabilny, lub zwiększa się w ostatnich latach w niewielkim stopniu. W roku 2007 wynosi on około 48,5 % i jest niższy niż współczynnik aktywności zawodowej (około 59 %) Świadczy to o istnieniu jeszcze w gminie dużej rezerwy nie wykorzystywanych zasobów pracy. Na terenie gminy jest około 950 emerytów i około 760 rencistów. Zwraca uwagę wzrost liczby osób pracujących w sektorze usług.

Zjawisko bezrobocia w gminie jest zbliżone w skali i strukturze do stanu bezrobocia w powiecie ciechanowskim. Stopa bezrobocia w powiecie ciechanowskim wynosiła w styczniu 2007⁶ roku 18,8 % i była wyższa niż średnia w województwie (12,0 %). Dominowały bezrobotne kobiety (53,7 % ogółu bezrobotnych w powiecie) oraz bezrobotni zamieszkali w mieście (52,4 %). W gminie Opinogóra od pięciu lat stopa bezrobocia wynosi średnio około 18,5 %, jest niższa niż w roku 2002 (19 %) i wykazuje niewielką tendencję spadkową.

⁵ Dane dotyczące wykształcenia mieszkańców gminy Opinogóra pochodzą z ostatniego (2002) Spisu Powszechnego.

⁶ Dane o bezrobociu pochodzą z Wojewódzkiego Urzędu Pracy.

W stosunku do mieszkańców gminy w wieku produkcyjnym wskaźnik bezrobocia na koniec 2006 roku wyniósł 13,5 %. Bezrobotne są głównie kobiety.

Warunki przyrodnicze⁷

Gmina Opinogóra Górna leży na obszarze tzw. Wysoczyzny Ciechanowskiej, w obrębie jednostki tektonicznej zwanej wzniesieniami mazowiecko-suwalskimi. Przez środek obszaru gminy przebiega stok pochylony w kierunku zachodnim o spadkach wynoszących około 5 stopni. Jest to Krawędź Opinogórska, posiadająca charakter dość łagodnego, ale bardzo wysokiego - jak na warunki tej części Polski - stoku dochodzącego do 40 metrów wysokości, przebiegającego pomiędzy miejscowością Kołaki Kwasy na północy a Opinogóra na Południu. Teren gminy jest strefą źródłiskową górnego biegu wypływającej w okolicy miejscowości Wierzbowo rzeki Sony, która jest lewobrzeżnym dopływem rzeki Wkry. Niewielkie rzeki i kanały o długości 36,33 km, o małej powierzchni lustra wody (ok. 4,0 ha), stanowią 15,7 % długości rzek powiatu ciechanowskiego.

Użytki rolne w gminie zajmują ponad 90,5 % jej powierzchni. Gmina jest słabo zalesiona, lasy i tereny zadrzewione zajmują obszar niespełna 3,8 % powierzchni. Gleby są dobre, w niewielkim stopniu zróżnicowane pod względem typów i przydatności rolniczej. Należą do najlepszych w powiecie ciechanowskim. Gleby klasy IIIa (miejscami klasy II), stanowią 43,7 % zaś dominujące gleby klasy IVa i IVb łącznie 50,5 % obszaru gminy. Są to głównie gleby brunatne oraz czarne ziemie pyłowe wytworzone z glin lub ilów, zasobne w składniki pokarmowe, o głębokim poziomie próchnicznym i dużych zdolnościach magazynowania wód poroztopowych i poopadowych⁸

Gmina Opinogóra leży na obszarze, w którym istnieją warunki termiczne podobne do środkowej części Pasa Wielkich Dolin. Klimat jest tu umiarkowanie ciepły z roczną, średnią temperaturą powietrza w granicach 7,0 – 7,3 stopnia Celsjusza. Dominują wiatry zachodnie i południowo-zachodnie.

Obszary chronione zajmują znaczny fragment gminy na północ od linii dróg Płońsk-Ciechanów-Przasnysz, wzdłuż tzw. Krawędzi Opinogórskiej będącej zapisem podstawowych procesów geomorfologicznych na tym obszarze. Teren gminy znajduje się na obszarze funkcjonalnym Zielone Płuca Polski, co określać

⁷ Dane dotyczące warunków przyrodniczych gminy pochodzą z *Programu ochrony środowiska dla powiatu ciechanowskiego* z grudnia 2003 r., oraz ze *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Opinogóra Górna* opracowanego w 1999 r.

⁸ Dane ze *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Opinogóra Górna*.

może kierunki jego dalszego rozwoju poprzez wdrażanie zasad ekorozwoju. Na terenie gminy nie ma obszarów zakwalifikowanych do sieci „Natura 2000”⁹.

Zasoby naturalne (kopaliny)

Na terenie gminy Opinogóra nie ma surowców mineralnych o znaczeniu przemysłowym i eksploatacyjnym. Istniejące niegdyś w rejonach wsi Pokojewo, Czernice, Pałuki i Kołaczkowo niewielkie zasoby piasków i żwirów, zostały wyeksploatowane a pozostałe po nich wyrobiska wymagają rekultywacji. Zdaniem ekspertów znajdujące się w niewielu rejonach gminy ilaste gliny zwałowe można by, po uzdatnieniu, wykorzystać do produkcji cegły na potrzeby miejscowe. Przydatne złoża kruszyw znajdują się w sąsiednich gminach wiejskich Ciechanów i Sońsk.

Zasoby wodne i gospodarka wodno-ściekowa

W gminie w utworach czwartorzędowych występują dwa główne poziomy wodonośne. Wody przypowierzchniowe w osadach piaszczystych i żwirowych na głębokości 0,5 – 10,0 m., oraz tzw. wody głębinowe. Poziomy te nie odznaczają się dużymi wydajnościami. Wody z nich odznaczają się podwyższoną zawartością żelaza i manganu, charakteryzują się dużą twardością. Niektóre z poziomów (głównie poziom pierwszy obejmujący wody gruntowe) są narażone na zanieczyszczenia, przede wszystkim pochodzenia rolniczego. Dlatego poddane zostały wysokiej ochronie.

Względnie gęsta sieć cieków wodnych ujęta jest na większości obszaru gminy w jednolity system melioracyjny, obejmujący prawie 10,5 tys. ha, tj. 75,3 % tego obszaru. Niski jest w gminie poziom regulacji oraz retencjonowania wód. Jest to jeden z poważniejszych problemów z zakresu lokalnej gospodarki wodnej. Stan urządzeń melioracyjnych, zwłaszcza tych wykonanych w latach 60 i 70-tych XX wieku, jest zły lub dostateczny. Znaczna część budowli melioracyjnych uległa dekapitalizacji lub została zniszczona. Nie ma również na terenie gminy sztucznych zbiorników retencyjnych.

Gmina zwodociągowana jest w 100 %. Od 4 ujęć wody podziemnej rozproszonych jest 226 km sieci wodociągowej do wszystkich gospodarstw. Mniej korzystny jest (ok. 13,0 km) stan gospodarki ściekowej. Tylko około 11,3 % mieszkańców gminy objętych jest systemem oczyszczania ścieków. Istnieją trzy

⁹ Sieć „Natura 2000” dotyczy systemu obszarów, połączonych korytarzami ekologicznymi, tworzących razem spójną funkcjonalnie sieć ekologiczną. Jej zadaniem jest utrzymanie różnorodności biologicznej przez ochronę najcenniejszych, najrzadszych elementów przyrody. Sieć „Natura 2000” to sposób na wypełnienie zobowiązań Unii Europejskiej, nałożonych przez Konwencję Z Rio. Najbliższe powiatu ciechanowskiego obszary wchodzące w skład sieci „Natura 2000” to: Puszcza Biała (35 km.) oraz Olszyny Rumockie (36 km.).

oczyszczalnie ścieków, osiedlowa w Opinogórze, wiejska w miejscowości Pomorze oraz oczyszczalnia przy szkole podstawowej i gimnazjum w Opinogórze Górnej. Miejscowości Chrzanówek i Władysławowo posiadają kanalizację podłączoną do oczyszczalni w Ciechanowie.

Gospodarka odpadami

Według szacunków na terenie gminy wytwarzanych jest około 1500 ton odpadów rocznie. Dominują odpady komunalne. Prognozuje się, że po roku 2010 ilość odpadów osiągnie wielkość 1600 ton. Problemem jest organizacja recyklingu oraz lokalizacja zarówno urządzeń utylizacyjnych jak i wysypisk. Gmina posiadała lokalne składowisko odpadów w miejscowości Rembówko, która nie spełniała obowiązujących wymogów. Zostało ono zamknięte w 2004 r. Zorganizowanym odbiorem, transportem unieszkodliwianiem odpadów objętych jest prawie 100 % gospodarstw domowych i większość podmiotów gospodarczych. Zezwolenie na te usługi posiada Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o.o. w Ciechanowie.

Infrastruktura techniczna (drogi)

Teren gminy Opinogóra Górna położony jest w korzystnej relacji przestrzennej do krajowego i regionalnego systemu komunikacji drogowej. Dobre powiązania komunikacyjne zapewniają znajdujące się na obszarze gminy: droga krajowa nr 60 (Kutno-Płock-Ciechanów-Ostrów Maz.) oraz droga wojewódzka nr 617 (Przasnysz-Ciechanów). Krajowy i regionalny szlak komunikacyjny uzupełniają sieć dróg powiatowych licząca 57,8 km a także drogi gminne o łącznej długości 88,6 km. Ogółem na terenie gminy znajduje się ponad 166 km dróg publicznych. Część dróg gminnych ma nawierzchnię bitumiczną (22,12 km.), ale są jeszcze drogi o nawierzchni brukowej (3,5 km), zaś najwięcej dróg gminnych ma nawierzchnię żwirową (54,28 km). Wskazuje to na skalę potrzeb w zakresie modernizacji tych dróg i dostosowania ich do obowiązujących obecnie wymogów technicznych.

Tabela nr 2 Drogi publiczne na terenie gminy Opinogóra Górna

Kategorie dróg	Długość w km
krajowe	5,4
wojewódzkie	14,5
powiatowe	57,8
gminne	88,6
Łącznie	166,3

Zródło: Urząd Gminy w Opinogórze Górnej

Mapa nr 2 Sieć dróg w gminie Opinogóra Górna

Źródło: Urząd Gminy Opinogóra Górna (2007)

Najbardziej wykorzystywane odcinki dróg gminnych, stanowiące ważne elementy systemowych powiązań z drogą krajową, wojewódzką oraz powiatowymi, wymagają pilnej przebudowy. Na sieci dróg gminnych znajduje się 13 obiektów mostowych oraz 10 przepustów pod tymi drogami. Niektóre obiekty mostowe muszą być przebudowane. Prawie wszystkie drogi gminne nie spełniają wymaganych¹⁰ wymogów technicznych. Wg standardów UE dla tego typu dróg (głównie klasa L) muszą one mieć: szerokość pasa ruchu 2,50 m. posiadać pobocza o szerokości nie mniejszej niż 0,75 m.; urządzenia odwadniające i odprowadzające wodę oraz równą nawierzchnię, dostosowaną do przenoszenia ruchu pojazdów o naciskach 100 kN/oś. Tymczasem przeciętna szerokość (dwa pasy ruchu) większości dróg gminnych - nie tylko w Gminie Opinogóra, ale we wszystkich gminach powiatu ciechanowskiego - ma około 4 m., nie mają one również z reguły wymaganych poboczy, zaś tzw. przeciętna „nośność” na większości odcinków nie przekracza 70-80 kN/oś. Odrębnym problemem jest oznakowanie na wielu drogach oraz wymagająca poprawy organizacja ruchu w miejscach niebezpiecznych.

Infrastruktura techniczna (energetyka)

Energia elektryczna służąca zaspokajaniu podstawowych potrzeb odbiorców indywidualnych i zbiorowych (podmioty gospodarcze) dostarczana jest spoza gminy. Służy temu linia przesyłowa WN 110 kV (Płock–Ciechanów–Przasnysz). Gmina obsługiwana jest przez Zakład Energetyczny Płock – Dystrybucja Wschód Sp. z o. o. Gmina jest zelektryfikowana gęstą siecią linii wysokiego, średniego i niskiego napięcia. Wszystkie gospodarstwa rolne posiadają zasilanie energetyczne. Część lokalnych linii przesyłowych jest przestarzała. Odbija się to na jakości dostaw do odbiorców indywidualnych.

Przez teren gminy przebiega gazociąg przesyłowy średniego ciśnienia DN 300. Ludność gminy nie korzysta jednak z gazu sieciowego. Przez obszary gmin: **Opinogóra**, Ciechanów, Regimin i Glinojeczek przebiega gazociąg tranzytowy Jamał – Europa Zachodnia. Na terenie gminy Regimin (Grzybowo) znajduje się tłocznia gazu. W niewielkim jeszcze stopniu wykorzystuje się w gminie niekonwencjonalne źródła energii.

Infrastruktura społeczna (edukacja i wychowanie oraz kultura)

Na terenie gminy funkcjonuje 4 szkoły podstawowe, jedna filia oraz 1 gimnazjum. Są to:

¹⁰ Wymogi techniczne dla dróg publicznych w Polsce określa rozporządzenie ministra transportu i gospodarki morskiej z 02 marca 1999 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać drogi publiczne i ich usytuowanie, (Dz.U. z 14.05.1999 r., nr 43, poz. 430).

- Szkoła Podstawowa w Opinogórze Górnej;
Filia we Władysławowie;
- Szkoła Podstawowa w Dzboniu;
- Szkoła Podstawowa w Kołaczku;
- Szkoła Podstawowa w Woli Wierzbowskiej;
- Gimnazjum w Opinogórze Górnej.

Tabela nr 3 Placówki oświatowe na terenie gminy Opinogóra Górna w roku szkolnym 2006/2007

Lp.	Rodzaj placówki	Ilość	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Liczba nauczycieli
1.	Szkoła podstawowa + filia	4+1	497	37	64
2.	Gimnazjum	1	231	11	23
	Ogółem	7	728	48	87

Źródło: Urząd Gminy w Opinogórze Górnej

Prawie 95 % nauczycieli legitymuje się tytułem magistra z przygotowaniem pedagogicznym. Większość nauczycieli mieszka na stałe na terenie gminy.

Przez okres od roku szkolnego 1995/1996 do roku szkolnego 2004/2005 liczba uczniów w szkołach na terenie gminy była ustabilizowana na poziomie powyżej 800 uczniów. Od roku szkolnego 2005/2006 liczba ta zaczyna spadać poniżej 800 uczniów. Dane dotyczące liczby uczniów, liczby oddziałów we wszystkich placówkach oświatowych raz średniej liczby uczniów w oddziale w latach 1995-2007 ilustruje poniższa tabela.

Tabela nr 4 Dynamika liczby dzieci w szkołach na terenie gminy Opinogóra Górna w latach 1995-2007

Rok szkolny	Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Średnia liczba dzieci w oddziale
1995/1996	818	45	18
1996/1997	924	53	17
1997/1998	915	53	17
1998/1999	869	53	16
1999/2000	846	51	17
2000/2001	817	49	17
2001/2002	894	54	17
2002/2003	868	53	16
2003/2004	837	49	17

2004/2005	802	48	17
2005/2006	769	48	16
2006/2007	728	48	15

Źródło: Urząd Gminy Opinogóra Górna

Szkoły podstawowe i gimnazjum prowadzone są przez samorząd gminy. Nakłady budżetu gminy wraz z subwencją oświatową w zasadzie pokrywają podstawowe koszty funkcjonowania szkół. W wymiarze wieloletnim średnioroczny udział subwencji oświatowej w finansowaniu oświaty w gminie wynosi około 60 %.

Tabela nr 5 Nakłady na oświatę (budżet i subwencja oświatowa) w gminie Opinogóra Górna w latach 2004-2006

Rok	Wykonanie budżetu gminy		Subwencja oświatowa	
	Ogółem oświata (w zł)	Udział w budżecie gminy (%)	Ogółem subwencja (w zł)	Udział w finansowaniu oświaty (%)
2004	4 906 814	53,5	3 102 653	63,2
2005	5 783 100	46,5	3 154 935	54,6
2006	4 560 878	38,9	3 128 852	68,6

Źródło: urząd Gminy Opinogóra Górna

Na terenie gminy znajduje się wiele materialnych zasobów dziedzictwa kulturowego, spośród których najbardziej znany jest zespół pałacowo-parkowy w Opinogórze, dawna posiadłość rodu Krasińskich. Działa na terenie gminy licząca się na Mazowszu i w całym kraju (podległa samorządowi województwa mazowieckiego) placówka muzealna Muzeum Romantyzmu w Opinogórze. Życie kulturalne mieszkańców gminy organizuje jeden z najlepszych w powiecie ciechanowskim Gminny Ośrodek Kultury. W gminie działa również od ponad 10 lat „Gazeta Opinogórska”. Jest to kwartalnik redagowany w dużym stopniu społecznie przez członków Towarzystwa Miłośników Opinogóra. Wydawany jest ze środków samorządu gminy.

Infrastruktura społeczna (ochrona zdrowia, pomoc i opieka społeczna, bezpieczeństwo publiczne)

Podstawową opiekę zdrowotną mieszkańcom gminy zapewnia Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Opinogórze Górnej. Świadczenia z zakresu specjalistycznej opieki zdrowotnej realizowane są przez poradnie specjalistyczne w niepublicznych i publicznych zakładach opieki zdrowotnej w pobliskim

Ciechanowie oraz w Specjalistycznym Szpitalu Wojewódzkim, który w 23 oddziałach dysponuje 720 łózkami.

Zwiększają się systematycznie potrzeby w zakresie pomocy społecznej. Na terenie gminy zadania w tym zakresie realizuje Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Opinogórze Górnej. Średniorocznie obejmuje on pomocą ponad 300 rodzin w których żyje prawie 1100 osób. Stanowi to około 17,7 % ogółu mieszkańców gminy. Głównymi przyczynami świadczenia pomocy społecznej jest: ubóstwo, bezrobocie, długotrwała choroba, bezdomność, ochrona macierzyństwa i wielodzietność oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. W roku 2006 GOPS w Opinogórze Górnej na realizację wszystkich swoich zadań przeznaczył kwotę 2.075,4 tys. złotych, z tego z budżetu gminy 383,9 tys. zł (18,5 %) oraz z budżetu wojewody mazowieckiego 1.691,4 tys. zł (81,5 %).

Za zapewnienie porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, ochronę przeciwpożarową i zapobieganie nadzwyczajnym zagrożeniom w gminie odpowiada współdziałający z Wójtem Gminy Starosta Ciechanowski, który ma do dyspozycji odpowiednie służby. Za ochronę przeciwpożarową w gminie odpowiadają terenowe jednostki Ochotniczej Straży Pożarnej. Na terenie gminy Opinogóra Górna działa 9 jednostek OSP. Wszystkie wyposażone są w samochody i sprzęt. Dwie jednostki (w Opinogórze i Wierzbowie) należą do Krajowego Systemu Ratowniczego. W Opinogórze Górnej znajduje się również posterunek Policji.

Dziedzictwo kulturowe gminy

Trudno jest precyzyjnie określić genezę miejscowości Opinogóra. Pierwsza wzmianka o tej miejscowości pochodzi z 1185 roku, kiedy to wojewoda mazowiecki komes Żyro zwrócił Opinogórę (nazywaną wówczas Opinogote) klasztorowi *Panien Norbertanek* z Płocka. Ale niektórzy archeolodzy twierdzą, że odkryte ślady osadnictwa w tym rejonie pochodzą z IV wieku naszej ery. Nazwa miejscowości pochodzi rzekomo od nazwiska (imienia ?) Opin. Taką wersję podał wybitny poeta Zygmunt Krasiński, mieszkający tu i tworzący w latach młodości.

W XII wieku Opinogóra była własnością książąt mazowieckich, którzy zbudowali w tej miejscowości dwór myśliwski i z ciechanowskiego zamku przyjeżdżali tu na polowania. W XV wieku Opinogóra dzieli się na Opinogórę Górną i Dolną. Po przyłączeniu Mazowsza do Korony, Opinogóra należała do dóbr królewskich jako starostwo niegrodowe. Nadawana była osobom szczególnie zasłużonym dla tronu. Nazywana była wówczas Opinogórą Królewską. Po III rozbiórce Polski i w czasach wojen napoleońskich ziemie te zmieniały

wielokrotnie właściciele. Od roku 1811 Opinogórę otrzymał generał Wincenty Krasiński ojciec Zygmunta Krasińskiego.

Poeta poślubiwszy Elizę Branicką otrzymał w prezencie neogotycki zameczek. Przechodził on przez dziesięciolecia, w tym przez dwie wojny światowe, zmienne koleje losu. Był niszczone i odbudowywany. Dziś wraz z przyległym parkiem oraz z zabytkowym kościołem, gdzie spoczywają prochy Zygmunta Krasińskiego¹¹, oficyną i odbudowywanym dworem Krasińskich, tworzy on atrakcyjny turystycznie kompleks. Działa tu jedyne w Polsce i Europie Muzeum Romantyzmu. Kompleks ten jest najważniejszym elementem dziedzictwa kulturowego gminy, jednym z najważniejszych czynników budowania jej pozycji konkurencyjnej na Mazowszu w kraju i Europie.

W innych rejonach gminy istnieje również kilka interesujących zabytków architektury sakralnej w miejscowościach o wielowiekowej ciekawej historii. Warto również podkreślić, że na obszarze gminy jest wiele wsi dawniej drobnoszlacheckich, których szczególną cechą jest to, że są niewielkie i „porozrzucane” w terenie. Na uwagę zasługuje interesujący zabytek techniki, jakim jest wieża ciśnień w Pałukach.

Uwarunkowania rozwoju turystyki

Gmina Opinogóra Górna ma szczególnie korzystne warunki do rozwoju turystyki. Oprócz bogatego, przedstawionego wyżej dziedzictwa kulturowego, z dominującym kompleksem pałacowo-parkowym i Muzeum Romantyzmu w Opinogórze Górnej, są tu warunki do organizacji gospodarstw agroturystycznych. Są tu również znakomite warunki do wytyczania atrakcyjnych szlaków turystycznych, przede wszystkim rowerowych. Można je lokalizować np. na ciągach nieistniejących już linii dawnej kolei wąskotorowej, powstałej jeszcze przed I wojną światową. W okresie swego największego rozkwitu linia wychodziła z Ciechanowa biegnąc obok folwarku w Chrzanowie do szosy Ciechanów-Gołmin. Tu jedno rozgałęzienie prowadziło prosto do Opinogóry a drugie do rozgałęzienia we Wróblewie. Stąd jedna linia prowadziła do Nasierowa a druga do Pałuk i dalej przez Kołaczków, Szwejki do Krasnego.¹² Szansą na rozwój turystyki jest projekt utworzenia pasma turystycznego, biegnącego od Gołotczyzny przez Ciechanów, Opinogórę do Krasnego.¹³ Opinogóra może być dobrym miejscem wypadowym dla turystów pragnących odwiedzić również interesujące miejscowości leżące niedaleko, ale poza gminą i powiatem ciechanowskim, m.in.

¹¹ Zygmunt Krasiński jest jedynym z naszych narodowych wieszczów, który spoczywa w swej rodzinnej miejscowości. Z Opinogórą wiązała się znaczna część jego twórczości.

¹² Informacje na temat dawnej kolei wąskotorowej pochodzą ze *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Opinogóra Górna*”.

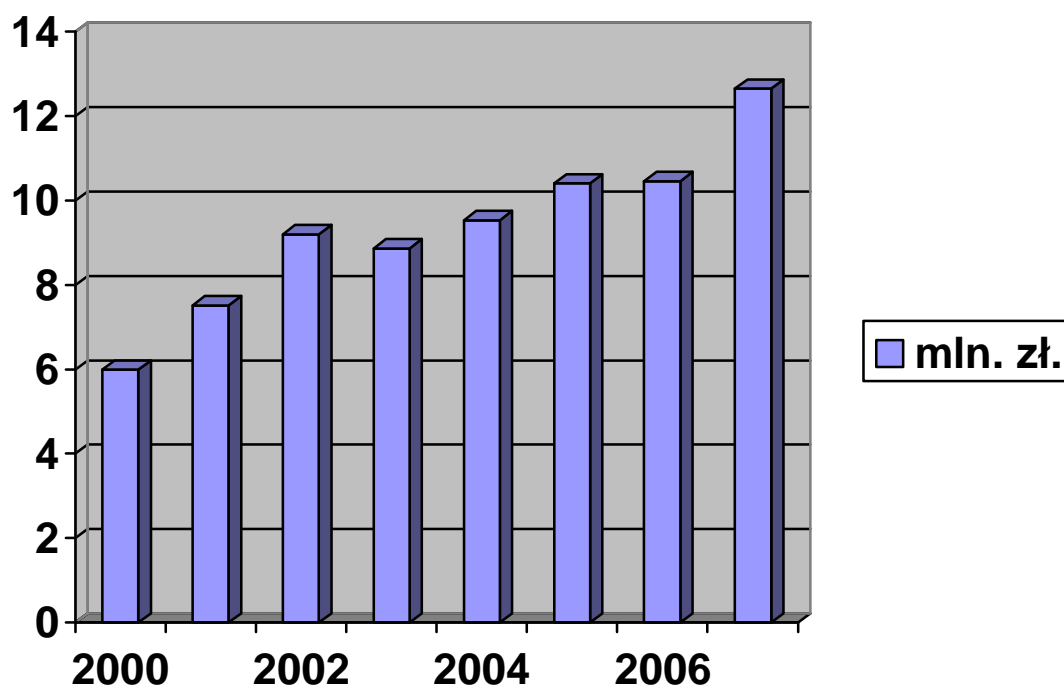
¹³ Przedstawiony został w „Strategii rozwoju powiatu ciechanowskiego do roku 2020”.

wieś Rostkowo, gdzie urodził się św. Stanisław Kostka czy Krasne z pięknym zabytkowym kościołem i stadniną koni pełnej krwi angielskiej.

Dochody i wydatki budżetu gminy

Dochody gminy od roku 2000 sukcesywnie rosną. Wynosiły one w skali rocznej od nieco ponad 6 mln. zł w roku 2000 do 12,6 mln. zł w roku 2007. Większość wydatków w tych latach przeznaczono na pokrycie kosztów bieżących oraz na wynagrodzenia. Wynosiły one średniorocznie około 50 % ogółu wydatków. Na inwestycje gmina wydaje średnio około 23-25 % środków, jakie ma w dyspozycji. Jest to wskaźnik wyższy niż w pozostałych gminach wiejskich w powiecie ciechanowskim. W latach 2000-2007 gmina wydała na inwestycje ponad 18.137 tys. zł.

Wykres nr 1 Dochody budżetu gminy w latach 2000-2007 (w mln. zł.)

Źródło: Urząd Gminy w Opinogórze Górnej

Projektowany na rok 2008 budżet gminy wyniesie po stronie dochodów 14.940.887 zł., zaś wydatki będą minimalnie niższe (14.192.000 zł.). Na rozwój (inwestycje) przeznaczy się kwotę 3.860.880 zł. Szczegółowe informacje dotyczące struktury dochodów i wydatków gminy w latach 2000-2007 przedstawia tabela 6.

Tabela nr 6. Struktura dochodów i wydatków budżetu gminy Opinogóra Górna w latach 2000-2007

Wyszczególnienie	2000 r.	2001 r.	2002 r.	2003 r.	2004 r.	2005 r.	2006 r.	2007 r.
Dochody ogółem (zł)	6.003.562	7.521.198	9.202.024	8.872.752	9.541.788	10.412.507	10.460.780	12.647.249
w tym:								
1. dochody własne	2.579.859 (43%)	3.245.628 (43%)	5.150.323 (56%)	4.693.777 (53%)	4.486.571 (47%)	4.627.053 (44%)	4.464.780 (43%)	5.878.688 (46%)
2. dotacje celowe	839.054 (14%)	780.142 (10%)	812.773 (9%)	642.645 (7%)	1.319.462 (14%)	2.168.340 (21%)	2.330.415 (22%)	2.622.864 (21%)
3. subwencje	2.584.649 (43%)	3.495.428 (47%)	3.238.928 (35%)	3.536.330 (40%)	3.735.755 (39%)	3.617.114 (35%)	3.665.484 (35%)	4.145.697 (33%)
Wydatki ogółem (zł)	7.458.784	7.095.401	8.502.600	9.286.364	9.178.177	12.424.051	11.724.335	12.074.945
1. Wydatki bieżące	5.192.784 (70%)	6.151.001 (86,7%)	6.455.874 (76%)	6.871.281 (74%)	7.242.024 (79%)	8.006.455 (64%)	9.428.424 (80%)	10.259.593 (85%)
w tym:								
* wynagrodzenia	3.412.296 (65,7%)	3.821.231 (62,1%)	3.850.919 (60%)	4.054.696 (59%)	4.618.041 (64%)	4.386.005 (35%)	4.845.443 (52%)	4.791.758 (47%)
* dotacje udzielone	126.000 (2,4%)	166.000 (2,7%)	185.000 (3%)	212.000 (4%)	228.500 (3%)	230.000 (2%)	214.000 (2%)	214.000 (2%)
* obsługa długu	10.900 (0,2%)	96.989 (1,6%)	77.291 (1%)	100.709 (1%)	76.498 (1%)	51.144 (1%)	100.678 (1%)	120.000 (1%)
* pozostałe	1.643.498 (31,7%)	2.066.781 (33,6%)	2.342.664 (36%)	2.503.876 (36%)	2.318.985 (32%)	7.756.902 (62%)	4.268.303 (45%)	5.133.835 (50%)
2. Wydatki inwestycyjne	2.266.000 (30%)	944.400 (13,3%)	2.046.726 (24%)	2.415.083 (26%)	1.936.153 (21%)	4.417.596 (36%)	2.295.911 (20%)	1.815.352 (15%)
w tym:								
* infrastruktura drodowa	216.000	224.000	356.000	772.000	335.000	1.277.000	587.000	1.476.000
* kanalizacja	-	11.000	476.000	913.000	481.000	1.310.000	1.353.000	65.000
* oświata	1.811.000	207.000	118.000	90.000	1.025.000	1.756.000	-	40.000
* wodociągi	239.000	421.000	956.000	363.000	-	-	-	-
* oświetlenie uliczne	-	63.000	29.000	46.000	47.000	70.000	60.000	10.000
* zakup środków trwałych	-	18.000	112.000	104.000	48.000	5.000	20.000	44.000
* modernizacja kotłowni	-	-	-	127.000	-	-	-	-
* budowa strażnicy OSP	-	-	-	-	-	-	276.000	180.000

3. Działalność samorządu gminy oraz samorządu powiatowego w zakresie programowania rozwoju.

Przy opracowywaniu projektu strategii rozwoju gminy Opinogóra Górna do roku 2020 wzięto pod uwagę wszystkie aktualne dokumenty programowe samorządu gminy a także samorządów gmin sąsiednich. Przyjęto również jako ważny układ odniesienia dokumenty programowe samorządu powiatu ciechanowskiego, na którego obszarze gmina Opinogóra Górna się znajduje. Dotyczyło to przyjętych przez te samorzady do realizacji opracowań, zarówno o charakterze strategicznym jak i operacyjnych dokumentów programowych, dotyczących wybranych obszarów problemowych. Analiza obejmowała przede wszystkim studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin, gminne plany rozwoju lokalnego oraz strategię rozwoju powiatu ciechanowskiego. Uwzględnienie w strategii gminy Opinogóra Górna uwarunkowań i celów polityk rozwoju najbliższych partnerów samorządowych sprzyjać ma racjonalizacji działań samorządu gminy oraz ich spójności i komplementarności w układzie lokalnym i subregionalnym.

Samorząd gminy Opinogóra Górna opracował dotychczas następujące dokumenty programowe, określające kierunki i cele rozwoju gminy:

1. „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Opinogóra” – uchwalone w grudniu 1999 r.;
2. „Program ochrony środowiska gminy Opinogóra na lata 2004-2011” – uchwalony w maju 2004 r.;
3. „Plan gospodarki odpadami gminy Opinogóra na lata 2004-2011” – uchwalony we wrześniu 2004 r.;
4. „Plan rozwoju lokalnego gminy Opinogóra Górna na lata 2004-2006 z rozszerzeniem na lata 2007-2013” uchwalony w grudniu 2004 roku;
5. Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego dla niektórych obszarów z terenu gminy.

Samorząd powiatu ciechanowskiego, na którego obszarze znajduje się gmina Opinogóra Górna, opracował w latach 2000-2007 następujące dokumenty programowe:

1. „Strategia rozwoju powiatu ciechanowskiego” – projekt przygotowany został w 2000 r., zaprezentowano go publicznie, ale ze względów formalno-prawnych nie był uchwalony przez Radę Powiatu;

2. Projekt „Powiat ciechanowski promujący zdrowie” – opracowany zgodnie z uchwałą Zarządu Powiatu w 2001 r., miał na celu zintegrowanie działań różnych instytucji działających w powiecie na rzecz promocji zdrowia;
3. „Program ochrony środowiska dla powiatu ciechanowskiego” – uchwalony przez Radę Powiatu w grudniu 2003 r., integralną częścią tego dokumentu jest „Powiatowy plan gospodarowania odpadami”;
4. „Program działania na rzecz osób niepełnosprawnych w powiecie ciechanowskim w latach 2004-2007” – uchwalony przez Radę Powiatu w marcu 2004 r., jego celem jest usuwanie barier z którymi borykają się osoby niepełnosprawne oraz wyrównywanie ich szans życiowych;
5. „Plan rozwoju lokalnego powiatu ciechanowskiego na lata 2004-2013” – przyjęty przez Radę Powiatu w listopadzie 2004 r., jako dokument wyznaczających kierunki działania Zarządu Powiatu w przedmiocie wskazania zadań inwestycyjnych w latach 2004-2006 i perspektywicznych do roku 2013;
6. „Strategia rozwiązywania problemów społecznych w powiecie ciechanowskim na lata 2006-2016”, przyjęta przez Radę Powiatu we wrześniu 2006 r.;
7. „Program budowania lokalnego systemu opieki nad dzieckiem i rodziną w powiecie ciechanowskim na lata 2006-2008”, przyjęty przez Radę Powiatu we wrześniu 2006 r., dokument określa kierunki modernizacji systemu opieki nad dzieckiem i rodziną w powiecie;
8. „Program zapobiegania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego dla powiatu ciechanowskiego na lata 2006-2009” uchwalony przez Radę Powiatu w czerwcu 2006 r.;
9. „Plan reagowania kryzysowego powiatu ciechanowskiego”;
10. „Powiatowa strategia rozwiązywania problemów społecznych” integralną częścią tego dokumentu, przyjętego przez Radę Powiatu we wrześniu 2006 r., jest „Program promocji zatrudnienia oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy”;
11. „Program współpracy powiatu ciechanowskiego z organizacjami pozarządowymi oraz osobami prawnymi i jednostkami organizacyjnymi” jest dokumentem corocznie aktualizowanym;
12. „Program modernizacji dróg powiatowych w powiecie ciechanowskim do roku 2013” uchwalony przez Radę Powiatu we wrześniu 2007 r.;
13. „Strategia rozwoju powiatu ciechanowskiego do roku 2020” uchwalona pod koniec roku 2007.

W wielu dokumentach samorządu powiatowego znajdują się treści odnoszące się do spraw i problemów ważnych dla wspólnoty samorządowej gminy Opinogóra Górna. Część potrzeb mieszkańców gminy w zakresie usług publicznych zaspokajana jest bowiem przez struktury powiatowe w Ciechanowie. Najwięcej

takich odniesień znajduje się w „Strategii rozwoju powiatu ciechanowskiego do roku 2020”. Dotyczy to przede wszystkim modernizacji sieci dróg powiatowych, wspierania rozwoju obszarów wiejskich, ochrony środowiska i gospodarki odpadami, projektów turystycznego wykorzystania walorów kulturowych Opinogóry w ramach tworzenia pasma turystyczno-kulturowego, czy działań dotyczących promocji Ziemi Ciechanowskiej i Mazowsza.

Podkreślić należy duże znaczenie dla gminy programowania operacyjnego samorządu powiatowego w zakresie infrastruktury drogowej. W przyjętym w 2007 roku przez Radę Powiatu „Programie modernizacji dróg powiatowych powiatu ciechanowskiego do roku 2013” znalazły się zapisy dotyczące współdziałania samorządu powiatowego z gminami, również z gminą Opinogóra, w zakresie współfinansowania modernizacji dróg powiatowych na terenach tych gmin. Na terenie gminy Opinogóra Górna znajduje się prawie 60 km. dróg powiatowych, które stanowią istotny element systemu transportowego gminy. W roku 2007 samorząd gminy włączył się w realizację przebudowy drogi powiatowej Opinogóra-Dzbonie, współfinansowaną (montaż finansowy) przez samorząd powiatowy, samorząd województwa mazowieckiego oraz samorząd gminy. W latach 2007-2013 na terenie gminy Opinogóra Górna przewiduje się zmodernizowanie dróg powiatowych o łącznej długości ponad 16 km.

4. Płaszczyzny współpracy międzygminnej (z samorządami sąsiednich gmin)

Realizacja wielu zadań samorządu gminy Opinogóra Górna, wymaga współdziałania z sąsiednimi gminami. Niektóre problemy nie kończą się bowiem na granicach administracyjnych, które z natury rzeczy mają umowny charakter. Dotyczy to przede wszystkim transportu zbiorowego i dróg publicznych, problemów ochrony środowiska i przyrody, gospodarki wodnej, a także porządku publicznego, bezpieczeństwa obywateli oraz obronności. Działania na tzw. obszarach stykowych wymagają nie tylko wzajemnego informowania się partnerów samorządowych, ale często sprawnej koordynacji działań.

Gmina Opinogóra Górna graniczy bezpośrednio z sześcioma gminami: gminą miejską Ciechanów oraz gminami wiejskimi: Ciechanów, Regimin i Gołymin w powiecie ciechanowskim oraz gminami wiejskimi Czernice Borowe i Krasne z terenu powiatu przasnyskiego. Wśród ważniejszych problemów, które wymagają koordynacji działań lub prowadzenia przez te gminy wspólnej polityki rozwoju, wymienić należy m.in. potrzebę doskonalenia jakości i funkcjonalności dróg, efektywną gospodarkę odpadami, gospodarkę wodną, zarządzanie kryzysowe itp. Ważnym obszarem współdziałania gmin powinno być kształtowanie tożsamości regionalnej i tworzenie pozytywnego wizerunku (promocja) powiatów i Mazowsza.

Na rozwój gminy Opinogóra Górna istotny wpływ będzie miało wzajemne oddziaływanie problemów wynikających z jego powiązań funkcjonalno-przestrzennych z sąsiednimi gminami. Do głównych tego typu powiązań można zaliczyć:

z miastem Ciechanów:

- gazociąg wysokiego ciśnienia poniżej 300 DN;
- droga krajowa nr 60 (Łęczyca-Płock-Ciechanów-Ostrów Mazowiecka stanowiąca element „Wielkiej Obwodnicy Mazowsza”);
- droga wojewódzka nr 617;
- droga powiatowa nr 1237W;
- główne szlaki historyczne w XVI wieku;
- rejony turystyczne o znaczeniu regionalnym i krajowym;
- realizowany przez samorządy gmin program zagospodarowania odpadów komunalnych.

z gminą wiejską Ciechanów

- gazociąg tranzytowy „Jamał”;
- linia przesyłowa WN 110 kV;
- droga wojewódzka nr 616;
- droga powiatowa nr: 1222W;
- obszar zagrożony erozją wietrzną;
- główne szlaki historyczne w XVI wieku;
- realizowany przez samorządy gmin program zagospodarowania odpadów komunalnych.

z gminą Golymin:

- droga krajowa nr 60 (Łęczyca-Płock-Ciechanów-Ostrów Mazowiecka stanowiąca element „Wielkiej Obwodnicy Mazowsza”;
- drogi powiatowe nr:1207W i 1236W;
- obszar o wysokiej wartości (80-90 pkt. na skali 100 punktowej) warunków agroekologicznych (rolniczej przestrzeni produkcyjnej);
- obszar zagrożony erozją wietrzną;
- obszar szczególnie narażony na zanieczyszczenie wód ze źródeł pochodzenia rolniczego;
- realizowany przez samorządy gmin program zagospodarowania odpadów komunalnych.

z gminą Regimin:

- drogi powiatowe nr: 1203W, 1214W, 1238W;
- obszar chronionego krajobrazu;
- obszar zagrożony erozją wietrzną;
- obszar szczególnie narażony na zanieczyszczenie wód ze źródeł pochodzenia rolniczego;
- realizowany przez samorządy gmin program zagospodarowania odpadów komunalnych.

z gminą Czernice Borowe:

- gazociąg wysokiego ciśnienia poniżej 300 DN;
- linia przesyłowa WN 110 kV;
- droga wojewódzka nr 617;
- drogi powiatowe nr:1202W i 3207W;
- obszar chronionego krajobrazu;
- główne szlaki historyczne w XVI wieku;
- rejon turystyczny o znaczeniu regionalnym;
- realizowany przez samorządy gmin program zagospodarowania odpadów komunalnych.

z gminą Krasne:

- gazociąg tranzytowy „Jamał”;
- drogi powiatowe nr: 1207W, 1209W, 1210W, 1237W i 1238W;
- obszar zagrożony erozją wietrzną;
- rejony turystyczne o znaczeniu regionalnym;
- realizowany przez samorzady gmin program zagospodarowania odpadów komunalnych.

Należy w tym miejscu podkreślić, że szczególną cechą większości strategii, programów i studiów opracowanych przez sąsiednie gminy jest niedostatek zapisów dotyczących współdziałania z najbliższymi partnerami samorządowymi gmin, powiatu i samorządem województwa. Powoduje to swoiste „zamykanie się” tych samorządów w obrębie własnych (określonych właściwością terytorialną) problemów. Nie sprzyja to realizacji zasady spójności i może ograniczać możliwości uzyskiwania zewnętrznego (głównie ze środków Unii Europejskiej) wsparcia realizacji zadań inwestycyjnych.

5. Współdziałanie z samorządem województwa mazowieckiego

Gmina Opinogóra Górna jest częścią województwa mazowieckiego, będąc jedną z 314 gmin leżących na obszarze tego regionu. Dokumenty strategiczne i programowe samorządu województwa mazowieckiego¹⁴ stanowią podstawowy, zewnętrzny układ odniesienia dla polityki rozwoju samorządu gminy. Spośród tych dokumentów najważniejszymi są: „Strategia Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020” oraz „Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego”. Podstawowym dokumentem operacyjnym jest „Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2007-2013”, który stanowi główny instrument zarządzania unijnymi funduszami wsparcia rozwoju regionalnego.

Podstawowe obszary współdziałania samorządów województwa i gminy określa przede wszystkim ustawa o samorządzie województwa¹⁵. Zgodnie z tą ustawą samorząd województwa zobowiązany jest do określenia strategii rozwoju województwa, uwzględniającej w szczególności następujące cele:

- 1) pielęgnowanie polskości oraz rozwój i kształtowanie świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej mieszkańców;
- 2) pobudzanie aktywności gospodarczej;
- 3) podnoszenie poziomu konkurencyjności i innowacyjności gospodarki województwa;
- 4) zachowanie wartości środowiska kulturowego i przyrodniczego przy uwzględnieniu potrzeb przyszłych pokoleń;
- 5) kształtowanie i utrzymanie ładu przestrzennego.

Realizacja tych celów, poprzez prowadzoną politykę rozwoju województwa, nie może naruszać samodzielności gminy. Musi jednak uwzględniać kilka zasadniczych przesłanek: - po pierwsze, że mieszkańcy gminy są jednocześnie mieszkańcami województwa, którzy tworzą z mocy prawa regionalną wspólnotę samorządową; - po drugie, że zadania publiczne samorządu województwa realizowane są na obszarze konkretnej gminy; i po trzecie, że polityki rozwoju samorządu województwa i samorządu gminy powinny być wzajemnie powiązane i spójne¹⁶.

Według „Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego” teren gminy Opinogóra Górna, podobnie jak cały powiat

¹⁴ Pełny wykaz strategicznych i programowych dokumentów przyjętych i realizowanych przez samorząd województwa mazowieckiego w ramach regionalnej polityki rozwoju w aneksie.

¹⁵ Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 roku o samorządzie województwa (Dz. U. nr 91 z dnia 18 lipca 1998 r., poz. 576.)

¹⁶ Zob. cytowana wcześniej ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

ciechanowski leży w obszarze dużych wpływów aglomeracji warszawskiej. Głównymi cechami tego obszaru są:

- pozytywne oddziaływanie Warszawy, poprzez dostępność do chłonnego rynku pracy i usług wyższego rzędu;
- koncentracja korytarzy transportowych o znaczeniu europejskim i krajowym, tworzących pasma aktywności gospodarczej (powiat ciechanowski obejmuje korytarz transportowy K VI, którego wypełnienie stanowi linia kolejowa E65 oraz droga krajowa nr 7 na odcinku Warszawa-Gdańsk);
- określenie pasm aktywności społecznej i gospodarczej, opartych na Wielkiej Obwodnicy Mazowska oraz Dużej Obwodnicy Warszawy jako istotnych elementów uzupełniających główne osie rozwojowe regionu (dotyczy to dróg krajowych nr 60 i nr 50, w pobliskim Ciechanowie znajduje się węzeł komunikacyjny obejmujący te drogi);
- duży i stabilny potencjał demograficzny tworzący zasoby pracy o zróżnicowanych kwalifikacjach;
- dobra dostępność infrastruktury społecznej o znaczeniu ponadlokalnym;
- stosunkowo korzystne (we wschodniej części powiatu, głównie na terenie gminy Opinogóra) warunki do produkcji rolnej i jej specjalizacji;
- walory turystyczno-wypoczynkowe i istniejąca baza turystyczna.

Do głównych kierunków polityki zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego¹⁷, dotyczących bezpośrednio lub pośrednio gminy Opinogóra Górna, należą:

- **Wspomaganie rozwoju wybranych ośrodków osadniczych.**
Dotyczy to wzmacniania przez samorząd województwa roli ośrodków subregionalnych (m.in. Ciechanowa) w równoważeniu rozwoju na obszarach obrzeżnych Mazowska¹⁸. Gmina Opinogóra graniczy bezpośrednio z miastem Ciechanów.
- **Rozwój ponadlokalnych systemów infrastruktury technicznej.**
W transporcie drogowym dotyczy to: budowy odcinka drogi ekspresowej nr S7 (Warszawa-Gdańsk); wzmocnienie nawierzchni dróg krajowych nr 50 i nr 60;

¹⁷ Polityka przestrzenna województwa obejmuje zespół działań zmierzających do przekształcania struktury funkcjonalno-przestrzennej województwa, transponujących ustalenia „Strategii rozwoju województwa mazowieckiego” adresowanych do całego województwa w zakresie: kształtowania sieci osadniczej, rozmieszczenia infrastruktury technicznej, ochrony środowiska przyrodniczego i dóbr kultury oraz przeciwdziałania największym zagrożeniom. Zrównoważoną strukturę funkcjonalno-przestrzenną Mazowska będą tworzyć główne ośrodki osadnicze jako elementy węzłowe z siecią powiązań infrastrukturalnych, kształtujących potencjalne pasma rozwoju oraz przestrzenie otwarte o różnych funkcjach uwarunkowanych bezpośrednio cechami środowiska przyrodniczego.

¹⁸ Dotyczy to przede wszystkim działań na rzecz ożywienia gospodarczego, rewitalizacji terenów poprzemysłowych, rozwoju szkolnictwa wyższego oraz kształcenia zawodowego a także specjalistycznej opieki medycznej.

budowy obejścia w ciągu drogi krajowej nr 60 w pobliżu Ciechanowa, na obszarach gmin: wiejskiej Ciechanów i Opinogóra;

W systemach energetycznych dotyczy to budowy drugiej nitki tranzytowego gazociągu „Jamał”; uzyskania nowych połączeń z krajowym układem przesyłowym gazu, m.in. poprzez rozbudowę gazociągu wysokiego ciśnienia DN 700 Ciechanów-Nasielsk; poprawy pewności zasilania w energię elektryczną poprzez linie przesyłowe średniego i niskiego napięcia ze szczególnym wskazaniem obszarów wschodniej i północnej części województwa oraz rozwoju alternatywnych źródeł energii (biomasa, woda, wody geotermalne, wiatr i słońce).

W systemach wodociągowo-kanalizacyjnych podejmowane będą działania mające na celu złagodzenie nadmiernych dysproporcji w sieciowych systemach wodociągowych i kanalizacyjnych.

- **Poprawa warunków funkcjonowania środowiska przyrodniczego.**

W zakresie racjonalizacji gospodarki wodnej dotyczy to odbudowy zdewastowanych i modernizację funkcjonujących urządzeń gospodarki wodnej; prowadzenie właściwych melioracji; rozwój małej energetyki wodnej a także uporządkowanie gospodarki ściekowej na terenach wiejskich.

W zakresie zwiększania lesistości dotyczy to ogólnie zwiększenia wskaźnika lesistości poprzez m.in. powiększanie zwartych kompleksów leśnych oraz leśnych pasów izolacyjnych a także lokalne zadrzewianie i zakrzewianie.

W zakresie ochrony gleb największe znaczenie będzie miało przywracanie wartości użytkowej gruntom zdegradowanym (m.in. w wyniku powierzchniowej eksploatacji kopalni, np. żwiru).

W zakresie gospodarki odpadami zgodnie z „Planem gospodarki odpadami województwa mazowieckiego” samorząd województwa wspierał będzie tworzenie ponadgminnych systemów gospodarki odpadami, m.in. w podregionie ciechanowskim obejmującym gminy z kilku powiatów (również gminę Opinogóra Górna).

- **Ochrona i wykorzystanie wartości kulturowych.**

Ogólnym celem polityki w zakresie ochrony i wykorzystania wartości kulturowych jest kształtowanie tożsamości kulturowej Mazowsza. Na terenie powiatu ciechanowskiego kreowane jako ośrodki tożsamości kulturowej regionu będą Ciechanów i Opinogóra. Opinogóra objęta została ochroną prawną jako obszar o cennym krajobrazie kulturowym. Samorząd województwa wspierał będzie również ochronę lokalnych zespołów budownictwa drewnianego oraz miejsc pamięci narodowej, pielęgnowanie odrębności kulturowej, promowanie lokalnego folkloru a także edukację w zakresie historii regionu i jego tożsamości kulturowej.

Przedstawione powyżej kierunki polityki przestrzennej samorządu województwa mazowieckiego odnoszonej również do powiatu ciechanowskiego oraz gminy Opinogóra Górna w latach 2007-2013 uzyskają istotne wsparcie realizacyjne w postaci środków unijnych. Uzyskają również wsparcie ze środków własnych samorządu województwa mazowieckiego w ramach „Mazowieckiego samorządowego programu wsparcia”.

Zestaw map ilustrujących politykę przestrzenną samorządu województwa w odniesieniu do obszaru powiatu ciechanowskiego i gminy Opinogóra Górna, w aneksie.

6. Bilans strategiczny gminy

Pogłębiona analiza (diagnoza) stanu i uwarunkowań rozwoju gminy Opinogóra Górna oraz jej miejsca i pozycji w powiecie ciechanowskim oraz województwie mazowieckim, pozwala na dokonanie bilansu strategicznego gminy. Sporządzono go w oparciu o analizę SWOT, która polega na szczegółowym zestawieniu mocnych i słabych stron oraz określeniu szans i zagrożeń rozwoju powiatu. Bilans strategiczny gminy Opinogóra Górna, nawiązując do konstrukcji analiz wykonanych przez samorząd województwa mazowieckiego oraz przez ciechanowski samorząd powiatowy, został wykonany w odniesieniu do czterech obszarów problemowych:

- kapitał ludzki,
- terytorium,
- infrastruktura
- gospodarka

Szczegółowa analiza SWOT

Mocne strony gminy	Słabe strony gminy
Kapitał ludzki	
1. Duże lokalne zasoby pracy o zróżnicowanych kwalifikacjach; 2. Możliwość wykorzystania kapitału ludzkiego pobliskiego Ciechanowa; 3. Wysoka jakość edukacji na poziomie podstawowym i gimnazjalnym; 4. Rosnąca otwartość mieszkańców gminy na wykorzystywanie nowoczesnych instrumentów tworzenia społeczeństwa informacyjnego.	1. Migracja ludności - zwłaszcza młodej wykwalifikowanej kadry; 2. Wysokie bezrobocie; 3. Niski ogólny wskaźnik wykształcenia (głównie wyższego) mieszkańców gminy; 4. Postępujące ubożenie mieszkańców, zwłaszcza na oddalonych od centrum gminy terenach wiejskich. 5. Pogłębiający się proces starzenia się mieszkańców gminy.
Terytorium	
1. Dobre i bardzo dobre gleby; 2. Niski stopień degradacji powierzchni ziemi (czyste środowisko przyrodnicze); 3. Atrakcyjne turystycznie położenie gminy (w kompleksie Ciechanów – Opinogóra – Gołotczyzna oraz na obszarze Zielonych Płuc Polski); 4. Położenie gminy w korzystnej relacji przestrzennej do krajowego i regionalnego systemu komunikacji drogowej; 5. Cenne dziedzictwo kulturowe.	1. Małe zasoby wód; 2. Niski poziom lesistości; 3. Brak lokalnych źródeł energii.

Infrastruktura	
1. Bardzo wysoki (100%) wskaźnik zwodociągowania gminy i dobra jakość wody pitnej ; 2. Wysoka jakość infrastruktury społecznej (administracja publiczna, edukacja, kultura, ochrona zdrowia); 3. Istnienie atrakcyjnych obiektów turystycznych o znaczeniu regionalnym i krajowym; 4. Dobre powiązania komunikacyjne gminy, wewnętrzne oraz w układzie powiatowym i regionalnym; 5. Bliskość specjalistycznej (o znaczeniu regionalnym) opieki zdrowotnej w Ciechanowie.	1. Dysproporcje pomiędzy istniejącymi a wymaganymi standardami technicznymi dróg gminnych; 2. Niski poziom infrastruktury kanalizacyjnej; 3. Brak uzbrojonych terenów pod inwestycje. 4. Niska jakość lokalnych linii energetycznych; 5. Słabo rozwinięta baza dystrybucji i przechowalności płodów rolnych; 6. Niski stopień retencjonowania wód powierzchniowych.
Gospodarka	
1. Baza surowcowa dla przemysłu rolno-spożywczego, mogąca w istotny sposób podnieść konkurencyjność rolnictwa; 2. Funkcjonowanie i rozwój dobrych, produkcyjnych gospodarstw rolnych oraz ich wysoka pozycja konkurencyjna w powiecie i regionie; 3. Poprawiająca się struktura obszarowa gospodarstw rolnych; 4. Rozwój usług produkcyjnych i bytowych; 5. Dobre warunki dla rozwoju gospodarki turystycznej; 6. Bliskość instytucji rynkowych w Ciechanowie; 7. Szanse na uzyskanie zewnętrznych środków wsparcia polityki rozwoju gminy; Realizacja inwestycji infrastrukturalnych, zwłaszcza transportowych; 8. Zmiana pokoleniowa w gospodarce rolnej.	1. Słaby przepływ innowacji i efektów działalności naukowo- badawczej i rozwojowej do gospodarki. 2. Wysoko zamortyzowana część majątku trwałego, przy braku środków finansowych na jego modernizację techniczną; 3. Mało efektywna promocja możliwości gospodarczych gminy; 4. Słaba integracja producentów rolnych.

Szanse i zagrożenia rozwoju gminy

Szanse	Zagrożenia
Kapitał ludzki	
1. Dynamiczny rozwój szkolnictwa wyższego i średniego na terenie miasta Ciechanów; 2. Rozwój kraju zmierzający do powstania społeczeństwa informacyjnego. 3. Możliwość wykorzystania potencjału osób wykształconych i powracających z pracy za granicą na lokalnym rynku pracy; 4. Wykorzystanie środków publicznych oraz EFS- w kierunku podniesienia poziomu wykształcenia społeczeństwa, podnoszenia lub zmiany kwalifikacji zawodowych oraz przeciwdziałania bezrobociu.	1. Możliwość wystąpienia napięć społecznych w przypadku pogłębiania się polaryzacji społecznej - ubożenie społeczeństwa. 2. Niedostateczne powiązania systemu edukacji z rynkiem pracy. 3. Atrakcyjność dużych ośrodków miejskich oraz krajów z Unii Europejskiej powodem migracji młodych, wykształconych mieszkańców- w celach zarobkowych. 4. Wzrost barier w dostępie do specjalistycznej opieki medycznej i badań profilaktyczno- diagnostycznych-brak decyzji rządu w sprawie ochrony zdrowia.
Terytorium	
1. Wykorzystanie przez samorząd województwa walorów kulturowych gminy do rozwoju turystyki i rekreacji; 2. Wzrost zainteresowania społeczeństwa większych miast obszarami wiejskimi; 3. Współdziałanie na rzecz rozwoju i promocji obszaru „Zielone Płuca Polski.” 4. Wykorzystanie możliwości finansowych z PROW w kierunku modernizacji i rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich; 5. Utworzenie Zintegrowanego Systemu Gospodarki Odpadami dla subregionu ciechanowskiego - szansą na poprawę środowiska przyrodniczego na terenie objętym w/w programem.	1. Niewystarczające przekształcenia struktury społeczno - gospodarczej dla polepszenia konkurencyjności gminy; 2. Możliwość wystąpienia zagrożeń środowiska w szerszej skali oraz coraz częstsze występowanie klęsk żywiołowych; 3. Możliwość pojawienia się barier w dostępie do środków finansowych krajowych i zewnętrznych na aktywną ochronę środowiska.
Infrastruktura	
1. Uzyskanie środków z funduszy Unii Europejskiej i samorządu województwa na wsparcie rozwoju infrastruktury technicznej, środowiska, obszarów wiejskich i rozwoju turystyki. 2. Modernizacja i poprawa jakości sieci dróg ponadgminnych, lepsza dostępność komunikacyjna gminy;	1. Niestabilna polityka przestrzenna państwa; 2. Wysoki koszt inwestycji drogowych (krajowych i regionalnych), utrudniający podejmowanie w szerszym zakresie działań na rzecz modernizacji sieci dróg lokalnych;

Gospodarka	
1. Proces decentralizacji państwa -wzrost uprawnień samorządów;2. Włączenie Polski w system funduszy strukturalnych Unii Europejskiej;3. Rozwój gospodarki opartej na wiedzy i społeczeństwie informacyjnym, przyczyniający się do wzrostu gospodarczego kraju;4. Zwiększenie napływu inwestycji zagranicznych i związanego z tym transferu nowoczesnych technologii i innowacji – szansą na modernizację sektora MSP;5. Korzystne warunki dla rozwoju rolnictwa - wynikające z dostępu do środków unijnych w ramach PROW 2007-2013;6. Wykorzystanie efektów globalizacji do rozwoju rynku usług;7. Wzrost konkurencyjności polskich produktów żywnościowych w Unii Europejskiej.	1. Wysokie bariery w dostępie do kapitału przeznaczonego na tworzenie i rozwój przedsiębiorstw;2. Wzrost kosztów produkcji prowadzący do osłabienia konkurencyjności cenowej polskich produktów;3. Niedostateczna dywersyfikacja źródeł zaopatrzenia w energię elektryczną i gaz;4. Utrzymywanie zcentralizowanego systemu finansów publicznych , uniemożliwiające zaspokajanie bieżących i perspektywicznych potrzeb społeczeństwa przez jednostki samorządu terytorialnego;5. Pogorszenie klimatu dla wymiany gospodarczej z zagranicą , w tym z sąsiadami wschodnimi.

Analiza istniejących i przewidywanych uwarunkowań rozwoju gminy, które mogą mieć istotny, bezpośredni lub pośredni, wpływ na jej rozwój, pozwoliła na określenie misji, wizji oraz głównych kierunków rozwoju gminy, jej celów strategicznych, operacyjnych oraz proponowanych działań i zadań.

7. Cele i priorytety rozwoju gminy

W „Strategii rozwoju gminy Opinogóra Górna do roku 2020” wizję rozwoju streszcza hasło: „**Gmina Opinogóra Górna to bezpieczna, dostatnia, przyjazna turystom część Ziemi Ciechanowskiej, gdzie dziedzictwo kulturowe, tradycje gospodarowania i współczesne wyzwania cywilizacyjne określają lokalne kierunki społeczno-gospodarczego rozwoju oraz tworzą wysoką pozycję konkurencyjną na żywnościowym i turystycznym rynku Mazowsza**”. Dlatego naczelną ideą tego dokumentu (misją) powinno być **dążenie do osiągnięcia odczuwalnej przez mieszkańców gminy poprawy jakości ich życia i pracy oraz do coraz lepszego zaspokajania potrzeb turystów**.

Wizja rozwoju gminy zawarta w hasle „*Gmina Opinogóra Górna to bezpieczna, dostatnia, przyjazna turystom część Ziemi Ciechanowskiej, gdzie dziedzictwo kulturowe, tradycje gospodarowania i współczesne wyzwania cywilizacyjne określają lokalne kierunki społeczno-gospodarczego rozwoju oraz tworzą wysoką pozycję konkurencyjną na żywnościowym i turystycznym rynku Mazowsza*” stanowi syntetyczny opis stanu gminy, jaki zamierza się uzyskać w wyniku prowadzenia przedstawionej w „Strategii...” polityki rozwoju. Formuła ta ma istotne znaczenie dla umacniania lokalnych więzi łączących mieszkańców gminy Opinogóra Górna, a także dla ich utożsamiania się z polityką rozwoju prowadzoną przez Wójta i Radę Gminy.

Naczelną ideą (misją) strategii – „*dążenie do uzyskania odczuwalnej przez mieszkańców gminy poprawy jakości ich życia i pracy oraz do coraz lepszego zaspokajania potrzeb turystów*” jest celem nadrzędnym polityki rozwoju gminy.

W „Strategii...” określa się następujące cele długookresowe/strategiczne:

- 1. poprawa jakości życia i pracy mieszkańców gminy;**
- 2. dążenie do spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy oraz do jej zrównoważonego rozwoju;**
- 3. ugruntowanie pozycji Opinogóry Górnej jako ważnego, regionalnego i krajowego ośrodka kultywującego dziedzictwo i dorobek kultury romantyzmu, uzyskującego wysoką pozycję konkurencyjną na żywnościowym i turystycznym rynku Mazowsza.**

Urzeczywistnianie celów strategicznych następować powinno poprzez realizację następujących celów operacyjnych:

1. rozwój i doskonalenie kapitału społecznego;
2. modernizacja i rozwój infrastruktury technicznej;
3. rozwój obszarów wiejskich przy zachowaniu i pielęgnowaniu walorów środowiska przyrodniczego
4. wykorzystywanie zasobów kulturowych dla rozwoju gminy;
5. tworzenie warunków dla poprawy bezpieczeństwa mieszkańców, turystów oraz innych osób przebywających na terenie gminy;
6. doskonalenie funkcjonowania administracji samorządowej oraz innych instytucji świadczących w gminie usługi publiczne;
7. kształtowanie pozytywnego wizerunku i wysokiej pozycji konkurencyjnej gminy.

Realizacja celów operacyjnych wymaga określenia ich przedmiotów oraz zakresów a także wskazania działań samorządu gminy kierujących realizację konkretnych zadań.

Cel 1. Rozwój i doskonalenie kapitału społecznego.

Oczekiwania związane z rozwojem cywilizacyjnym i postępowaniem społecznym a także z osiągnięciem i utrzymaniem wysokiego tempa rozwoju gospodarczego gminy wymagają przede wszystkim zdrowych i sprawnych kadr o wysokich kwalifikacjach oraz umiejętnościach. Dlatego konieczny jest rozwój infrastruktury społecznej, umożliwiającej propagowanie zdrowego stylu życia, tworzenie efektywnej opieki zdrowotnej oraz stały wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców gminy. Można to osiągnąć przede wszystkim poprzez: promocję zdrowia, poprawę warunków i jakości kształcenia w lokalnych placówkach oświatowych, rozwój instytucji kultury, zwiększanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży; zachęcanie do uzyskiwania wykształcenia wyższego; znajomość języków obcych oraz umiejętność korzystania z technik komputerowych a także poprzez edukację permanentną. Aby realizować ten cel podejmowane będą następujące działania:

- promocja i ochrona zdrowia;
- inwestowanie w doskonalenie i rozwój bazy oświatowej;
- wspieranie działalności instytucji kultury;
- doskonalenie kadry pedagogicznej w szkołach;
- wdrażanie innowacyjnych rozwiązań w zakresie metod i organizacji nauczania;

- upowszechnianie umiejętności obsługi komputerów oraz znajomości języków obcych;
- rozwój nowoczesnych form i metod edukacji permanentnej;
- doskonalenie organizacji połączeń komunikacyjnych między środowiskami wiejskimi a placówkami oświatowymi, kulturalnymi i ochrony zdrowia;
- doskonalenie działania gminnego centrum informacji.

Cel 2. Modernizacja i rozwój infrastruktury technicznej.

Poprawa jakości i funkcjonalności infrastruktury technicznej, obejmującej systemy komunikacyjne (drogowe), pewność ciągłego zaopatrzenia w wodę i energię, efektywna gospodarka wodna i wodno-ściekowa, stanowić może istotny zespół czynników rozwoju, zarówno gospodarczego jak i społecznego. W wymiarze gospodarczym taki stan infrastruktury może sprzyjać zainteresowaniu inwestorów oraz procesom innowacyjnym. W szerszym wymiarze społecznym może stać się istotnym źródłem postępu cywilizacyjnego a w wymiarze gminnym może sprzyjać skutecznej walce z bezrobociem, umożliwiając poprawę warunków życia ludności. W celu stopniowego osiągania tych efektów podejmowane będą następujące działania:

- modernizacja dróg gminnych;
- poprawa lokalnego systemu funkcjonalnych powiązań dróg gminnych z drogami powiatowymi i wojewódzkimi;
- tworzenie warunków do zapewniania bezpieczeństwa energetycznego mieszkańcom gminy i podmiotom gospodarczym;
- promowanie wykorzystywania energii odnawialnej;
- wspieranie modernizacji urządzeń melioracyjnych;
- wspieranie nowoczesnych rozwiązań technicznych i organizacyjnych w zakresie gospodarki wodno-ściekowej i gospodarki odpadami.

Cel 3. Rozwój obszarów wiejskich przy zachowaniu i pielęgnowaniu walorów środowiska przyrodniczego

Rozwój obszarów wiejskich oznacza takie tworzenie warunków życia i pracy na wsi, aby możliwe było stopniowe przechodzenie od obecnego ograniczania produkcji, słabości technicznego i technologicznego wyposażenia producentów rolnych oraz rozdrobnienia gospodarstw do stanu, gdy duże towarowe, specjalizujące się gospodarstwa rodzinne osiągać będą wysoką wydajność i poziom dochodów. Chodzi również

o wspieranie organizowania na wsi wielokierunkowej przedsiębiorczości w zakresie pozarolniczej działalności produkcyjnej i usługowej, przy zachowaniu a także wykorzystywaniu walorów środowiska przyrodniczego. Aby realizować ten cel podejmowane będą następujące działania:

- rozwój infrastruktury technicznej służącej producentom rolnym, obejmującej przede wszystkim usprawnianie powiązań drogowych na obszarach produkcji rolnej; rozbudowę wiejskich sieci wodociągowych i kanalizacyjnych; budowę lokalnych i wspieranie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków; inicjowanie modernizacji lokalnych sieci elektroenergetycznych a także budowy sieci gazowych;
- tworzenie warunków do wzmacniania konkurencyjności gospodarstw rolnych z terenu gminy, poprzez m.in. ich modernizację, ekologizację i specjalizację oraz organizowanie różnorodnych form powiązań i kooperacji zarówno w układzie poziomym (grupy producenckie), jak i pionowym (pomiędzy producentami, przetwórcami, odbiorcami itp.);
- wspieranie tworzenia na wsi nowych miejsc pracy (zwłaszcza samo zatrudnienia) w zakresie działalności pozarolniczej (turystyka i agroturystyka, obsługa rolnictwa, konserwacja przyrody, kultura, szeroka paleta usług bytowych, usług związanych z gospodarką odpadami oraz z utrzymywaniem infrastruktury technicznej a także rzemiosło artystyczne itp.);
- wdrażanie programów rolno-środowiskowych oraz programu zalesień;
- tworzenie warunków do rozwoju specjalistycznego doradztwa oraz kształcenia ustawicznego w środowiskach wiejskich.

Cel 4. Wykorzystywanie zasobów kulturowych dla rozwoju gminy

Gmina Opinogóra Górna może i powinna efektywnie wykorzystywać dla rozwoju swoje bogate zasoby kulturowe. Miejscowości z terenu gminy, charakteryzujące się najcenniejszymi układami architektonicznymi (Opinogóra Górna) i ruralistycznymi, wartościami krajobrazowymi, tradycją historyczną i zabytkowymi obiektami, mogą kształtować swój rozwój wykorzystując te walory. Mogą one stanowić wartościowy produkt turystyczny i źródło rozwoju specjalistycznych usług. Na terenie gminy szczególnie cenne są zasoby kulturowe w Opinogórze, Pałukach, Woli Wierzbowskiej i innych miejscowościach oraz przyrodnicze na terenach chronionego krajobrazu. Efektywnemu, korzystnemu dla mieszkańców gminy, wykorzystywaniu tych walorów sprzyjać mają następujące działania:

- pozyskiwanie, gromadzenie i upowszechnianie informacji dotyczących dziedzictwa kulturowego gminy;
- godne wyeksponowanie zabytkowego grobowca Krasieńskich oraz inicjowanie i wspieranie przedsięwzięć wykorzystujących dorobek Zygmunta Krasieńskiego i romantyzmu polskiego dla rozwoju kultury
- rewitalizacja terenów wokół zespołu zabytkowego Opinogóry Górnej poprzez wykorzystywanie ich do rozwoju funkcji turystycznych;
- modernizacja bazy służącej działalności kulturalnej i wspieranie rozbudowy zaplecza turystycznego;
- wspieranie działań związanych z zagospodarowaniem na terenie gminy części pasma turystyczno-kulturowego organizowanego na obszarze powiatu ciechanowskiego i powiatu przasnyskiego oraz rozwój sieci szlaków turystycznych w gminie;
- usprawnienie powiązań komunikacyjnych w ramach pasm i szlaków turystycznych;
- wspieranie działalności lokalnej organizacji turystycznej;
- tworzenie dogodnych warunków do rozwoju kompleksu turystycznego i wypoczynkowo-rekreacyjnego w Opinogórze;
- rozwijanie w gminie, zintegrowanego na obszarze Mazowsza, systemu informacji i promocji turystycznej.

Cel 5. Tworzenie warunków dla poprawy bezpieczeństwa mieszkańców, turystów oraz innych osób przebywających na terenie gminy

Zapewnienie bezpieczeństwa obywatelom jest podstawowym zadaniem władz publicznych. Aby skutecznie zapobiegać takim zagrożeniom jak: przestępczość, terroryzm, klęski żywiołowe, katastrofy i awarie, wypadki drogowe a także patologiom społecznym, na obszarze gminy podejmowane będą następujące działania:

- usprawnianie funkcjonowania systemów informacyjnych w gminie;
- organizowanie kampanii i akcji prewencyjnych, których celem będzie informowanie i edukowanie społeczeństwa w sprawach dotyczących zagrożeń bezpieczeństwa;
- wprowadzanie nowoczesnych form i metod monitoringu miejsc publicznych szczególnie zagrożonych przestępczością i wypadkowością;
- poprawa organizacji ruchu drogowego oraz jakości dróg i urządzeń drogowych;

- integrowanie i wspieranie działających na terenie gminy służb ratowniczych (policja, straż pożarna, służba zdrowia) oraz doskonalenie gminnego systemu reagowania kryzysowego;
- objęcie programami profilaktyki, interwencji, terapii, i poradnictwa osób lub rodzin z grupy wysokiego ryzyka, w sytuacji nasilających się zagrożeń;
- współdziałanie z partnerami społecznymi na rzecz rozwiązywania problemów społecznych;

Cel 6. Doskonalenie funkcjonowania administracji samorządowej oraz innych instytucji świadczących w gminie usługi publiczne

Jednym z istotnych warunków efektywnego zarządzania gminą, organizowania życia mieszkańców oraz inicjowania i wdrażania procesów rozwojowych jest kompetentna i sprawna, dysponująca środkami materialnymi, kadra lokalnej administracji samorządowej oraz działających w gminie instytucji publicznych. Jest to szczególnie ważne dla programowania i realizacji konkretnych działań oraz pozyskiwania dla nich zewnętrznego wsparcia organizacyjnego i rzeczowo-finansowego. Dla realizacji tego celu podejmowane będą następujące działania:

- doskonalenie wiedzy i umiejętności pracowników samorządowych;
- kształtowanie postaw proinnowacyjnych;
- zwiększanie skali i zakresu wykorzystywania technik informatycznych w administracji publicznej;
- rozwijanie działalności gminnego centrum informacji;

Cel 7. Kształtowanie pozytywnego wizerunku i wysokiej pozycji konkurencyjnej gminy

Na możliwości rozwoju gminy, oprócz korzystnych uwarunkowań społeczno-gospodarczych, ogromny wpływ będzie miało również kształtowanie jej pozytywnego wizerunku wśród mieszkańców oraz w otoczeniu zewnętrznym. Będzie to sprzyjać tworzeniu dobrego klimatu zarówno dla inwestycji jak i dla rozwoju przedsiębiorczości w sferze produkcyjnej i w usługach, głównie turystycznych. W efekcie umożliwi tworzenie wysokiej pozycji konkurencyjnej gminy w powiecie i regionie,

w kraju i poza jego granicami. W tym celu podejmowane będą następujące działania:

- eksponowanie współczesnych walorów gminy oraz atrakcyjna i efektywna prezentacja jej osiągnięć i możliwości;
- wykorzystywanie dziedzictwa kulturowego w rozwoju i promocji gminy;
- wspieranie działalności i rozwoju Muzeum Romantyzmu w Opinogórze, wiodącej w subregionie, podległej samorządowi województwa placówki kultury;
- efektywne wykorzystywanie dla celów informacyjno-edukacyjnych i promocyjnych oraz dla rozwoju gminy lokalnego czasopisma „Gazety Opinogórskiej”;
- opracowanie elementów identyfikacji wizualnej w tym znaku graficznego (logo gminy);
- aktywny udział samorządu gminy w działaniach z zakresu programowania rozwoju i promocji Mazowsza;
- wspieranie inicjatyw służących kształtowaniu życzliwych swojej małej ojczyźnie postaw obywatelskich mieszkańców gminy;

Przedstawione wyżej cele operacyjne, oraz przewidziane w ich zakresach działania, realizowane będą przez samorząd gminy oraz jednostki działające na jej terenie poprzez zestawy konkretnych zadań. Z uwagi na ograniczone - w stosunku do potrzeb - możliwości finansowe samorządu gminy, działania te zostały uhierarchizowane ze wskazaniem działań priorytetowych. Odrębnie przedstawione zostaną najważniejsze, strategiczne zadania inwestycyjne.

Działania priorytetowe w ramach celu 1: Rozwój i doskonalenie kapitału społecznego

- promocja i ochrona zdrowia;

Zadaniem priorytetowym w tym zakresie będzie wprowadzenie do działalności szkół zajęć poświęconych propagowaniu zdrowego stylu życia a także zwiększenie zakresu i uatrakcyjnienie lekcji wychowania fizycznego. Ważnym zadaniem będzie również zwiększanie częstotliwości prowadzonych w szkołach okresowych badań stanu zdrowia dzieci i młodzieży.

- inwestowanie w doskonalenie i rozwój bazy oświatowej;

Podstawowym zadaniem będzie stopniowe, odpowiednie do potrzeb, modernizowanie obiektów szkolnych oraz wyposażenia dydaktycznego poszczególnych szkół na terenie gminy. Ważnym zadaniem będzie poprawa warunków prowadzenia zajęć z wychowania fizycznego

- wspieranie działalności instytucji kultury

Głównym zadaniem będzie integrowanie poprzez Gminny Ośrodek Kultury działalności kulturalnej szkół i organizacji społecznych. Ważną funkcją tej działalności będzie kultywowanie lokalnych obyczajów, eksponowanie dziedzictwa kulturowego gminy oraz organizowanie lokalnych imprez kulturalnych. Szczególną troską samorządu gminy będzie wspieranie imprez kulturalnych o znaczeniu regionalnym, takich jak ATAN i innych organizowanych na terenie gminy.

Działania priorytetowe w ramach celu 2: Modernizacja i rozwój infrastruktury technicznej

- modernizacja dróg gminnych;

Zadaniem priorytetowym będzie opracowanie ramowego programu modernizacji dróg gminnych oraz umieszczenie wskazanych tam zadań w wieloletnich programach inwestycyjnych, pozyskiwanie zewnętrznych środków wsparcia oraz sukcesywna realizacja gminnych inwestycji drogowych.

- poprawa lokalnego systemu funkcjonalnych powiązań dróg gminnych z drogami powiatowymi i wojewódzkimi;

Podstawowym zadaniem będzie podjęcie współdziałania z samorządem powiatu ciechanowskiego w sprawie realizacji programu modernizacji dróg powiatowych na obszarze gminy. Istotne znaczenie w tym zadaniu będzie miała współpraca z samorządem województwa mazowieckiego, wdrażającym „Regionalny Program Operacyjny województwa mazowieckiego na lata 2007-2013” oraz „Mazowiecki samorządowy program wsparcia”.

- tworzenie warunków do zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego mieszkańcom gminy i podmiotom gospodarczym;

Głównym zadaniem samorządu w tym zakresie będzie opracowanie założeń i programu zaopatrzenia w energię gminy Opinogóra Górna a także przekonywanie dystrybutora energii elektrycznej do modernizacji przestarzałych lokalnych linii przesyłowych.

- wspieranie nowoczesnych rozwiązań technicznych i organizacyjnych w zakresie gospodarki wodno-ściekowej i gospodarki odpadami;

Priorytetowym zadaniem będzie pełna realizacja „Planu gospodarki odpadami gminy Opinogóra Górna na lata 2004-2011” oraz włączenie się gminy do realizacji *Zintegrowanego systemu gospodarki odpadami komunalnymi dla gmin regionu ciechanowskiego*. Istotne znaczenie będzie miała również intensyfikacja działań edukacyjnych mieszkańców w tym zakresie.

Działania priorytetowe w ramach celu 3:

Rozwój obszarów wiejskich przy zachowaniu i pielęgnowaniu walorów środowiska przyrodniczego

- rozwój infrastruktury technicznej służącej producentom rolnym, obejmującej przede wszystkim usprawnienie powiązań drogowych na obszarach produkcji rolnej; sukcesywną rozbudowę wiejskich sieci wodociągowych i kanalizacyjnych, budowę lokalnych i wspieranie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków, inicjowanie modernizacji lokalnych sieci elektroenergetycznych a także budowy lokalnych sieci gazowych.

Głównym zadaniem samorządu gminy w pierwszym etapie realizacji Strategii będzie opracowanie programu rozwoju obszarów wiejskich na obszarze gminy Opinogóra Górna na lata 2008-2013 a także ułatwianie realizacji inwestycji infrastrukturalnych w gminie.

- wspieranie tworzenia na wsi nowych miejsc pracy (zwłaszcza samozatrudnienia) w zakresie działalności pozarolniczej (turystyka, i agroturystyka, obsługa rolnictwa, konserwacja przyrody, kultura, szeroka paleta usług bytowych, usług związanych z gospodarką odpadami oraz z utrzymaniem infrastruktury technicznej a także rzemiosło artystyczne.

Ważnym zadaniem będzie opracowanie programu rozwoju usług w gminie a także współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy w Ciechanowie i delegaturą Wojewódzkiego Urzędu Pracy, której celem będzie pozyskiwanie środków wsparcia na aktywizację i reorientację zawodową, głównie w obszarze usług. Samorząd gminy wspierał będzie w tym zakresie działalność Opinogórskiego Stowarzyszenia Inicjatyw Społecznych oraz innych stowarzyszeń i organizacji.

Działania priorytetowe w ramach celu 4:

Wykorzystywanie zasobów kulturowych dla rozwoju gminy

- pozyskiwanie, gromadzenie i upowszechnianie informacji dotyczących dziedzictwa kulturowego gminy.

Głównym zadaniem samorządu w tym zakresie będzie wsparcie inicjatywy Towarzystwa Miłośników Opinogóry, której celem jest opracowanie systemu pozyskiwania, gromadzenia i upowszechniania (m.in. poprzez *Gazetę Opinogórską* i inne środki przekazu) w środowisku lokalnym i regionie wiedzy o dziedzictwie kulturowym gminy.

- rewitalizacja terenów wokół zespołu zabytkowego Opinogóra Górnej poprzez wykorzystywanie ich do rozwoju funkcji turystycznych.

Priorytetowym zadaniem samorządu gminy będzie opracowanie projektu rewitalizacji części Opinogóra Górnej wokół rozbudowywanego, zabytkowego kompleksu pałacowo-parkowego, poprzez rozwój funkcji turystyczno-kulturowych oraz wystąpienie do samorządu województwa mazowieckiego z wnioskiem o wsparcie realizacji tego zadania ze środków Unii Europejskiej.

- wspieranie działań związanych z zagospodarowaniem na terenie gminy części pasma turystyczno-kulturowego organizowanego na obszarach powiatu ciechanowskiego i powiatu przasnyskiego oraz rozwój sieci szlaków turystycznych w gminie:

Zadaniem priorytetowym będzie wsparcie przez samorząd gminy inicjatywy wykreowania na terenie tych powiatów atrakcyjnego pasma turystyczno-kulturowego, w obrębie którego wyznaczono by szlaki turystyczne (głównie rowerowe i piesze, być może również konne), oraz rozwijane byłyby usługi turystyczno-rekreacyjne. Ważnym zadaniem w tym zakresie jest wsparcie inicjatywy realizacji, również na terenie gminy, międzynarodowego szlaku rowerowego.

- godne wyeksponowanie zabytkowego grobowca Krasieńskich oraz inicjowanie i wspieranie przedsięwzięć wykorzystujących dorobek Zygmunta Krasieńskiego i romantyzmu polskiego dla rozwoju kultury.

Podstawowym zadaniem będzie wsparcie inicjatywy Towarzystwa Miłośników Opinogóra dotyczącej odrestaurowania grobowca Krasieńskich i godnego wyeksponowania grobu narodowego wieszczki Zygmunta Krasieńskiego oraz zorganizowania w Opinogórze dorocznych warsztatów literackich dla młodych twórców. Inicjatywa ta stanowić będzie wkład środowiska lokalnego w realizację programu utworzenia w Opinogórskim kompleksie pałacowo-parkowym i Muzeum Romantyzmu Centrum Kultury Romantycznej.

Działania priorytetowe w ramach celu 5:

Tworzenie warunków dla poprawy bezpieczeństwa mieszkańców, turystów oraz innych osób przebywających na terenie gminy

- usprawnienie funkcjonowania systemów informacyjnych w gminie;

Zadaniem priorytetowym w tym zakresie będzie dokonanie analizy funkcjonalności i sprawności systemów informacyjnych, służących zarządzaniu gminą w tym zarządzaniem kryzysowym i działaniom ratowniczym, a także opracowanie programu „Bezpieczna gmina”.

- organizowanie kampanii i akcji prewencyjnych, których celem będzie informowanie i edukowanie społeczeństwa w sprawach dotyczących zagrożeń bezpieczeństwa;

Najważniejszym zadaniem w tym zakresie będzie włączenie do realizacji tego działania nauczycieli szkół, liderów stowarzyszeń lokalnych i innych organizacji a także lokalnej gazety.

- integrowanie i wspieranie działających na terenie gminy służb ratowniczych (policja, straż pożarna, służba zdrowia) oraz doskonalenie gminnego systemu reagowania kryzysowego.

Do głównych zadań w tym zakresie należy zaliczyć: utworzenie gminnego centrum zarządzania kryzysowego; organizowanie i prowadzenie cyklicznych szkoleń, treningów oraz ćwiczeń podmiotów działających w ramach gminnego systemu reagowania kryzysowego.

Działania priorytetowe w ramach celu 6:

Doskonalenie funkcjonowania administracji samorządowej oraz innych instytucji świadczących w gminie usługi publiczne

- zwiększenie skali i zakresu wykorzystywania technik informatycznych w administracji publicznej;

Głównym zadaniem w tym zakresie będzie realizowanie przez samorząd gminy programu e-rozwój gminy.

- rozwijanie i doskonalenie działalności gminnego centrum informacji.

Najważniejszym zadaniem w tym zakresie będzie przygotowanie projektu założeń polityki informacyjnej samorządu gminy oraz zwiększenie roli i zakresu działania gminnego centrum informacji.

Działania priorytetowe w ramach celu 7:

Kształtowanie pozytywnego wizerunku i wysokiej pozycji konkurencyjnej gminy

- eksponowanie współczesnych walorów gminy oraz atrakcyjna i efektywna prezentacja jego osiągnięć i możliwości;

Głównym zadaniem w tym zakresie będzie opracowanie atrakcyjnej strony internetowej gminy oraz wydawnictw (katalogi, informatory) a także udział w przedsięwzięciach (giełdy, targi) prezentujących możliwości gospodarcze gminy, oferty inwestycyjne itp.

- wykorzystywanie dziedzictwa kulturowego w rozwoju i promocji gminy;

Działanie to obejmować będzie wspieranie przez samorząd gminy inicjatyw lokalnych i regionalnych, eksponujących jej dziedzictwo kulturowe, służących budowaniu wysokiej pozycji konkurencyjnej Opinogóry Górnej na Mazowszu i w kraju.

8. Instrumenty realizacji Strategii będące w dyspozycji samorządu gminy

Podstawowe instrumenty prawne

Strategia rozwoju gminy Opinogóra Górna realizowana będzie zgodnie z obowiązującym prawem krajowym i wspólnotowym. Do podstawowych krajowych aktów prawnych regulujących bezpośrednio lub wpływających pośrednio na działania samorządu gminy w tym zakresie należą:

- ustawa z dnia 08 marca 1990 r. o samorządzie gminy;
- ustawa z dnia 26 listopada 1998 r. o finansach publicznych i ustawy budżetowe;
- ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym;
- ustawa z dnia 13 listopada 2003 r. o dochodach jednostek samorządu terytorialnego;
- ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. prawo zamówień publicznych;
- ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o Narodowym Planie Rozwoju (ze zm.);
- ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o partnerstwie publiczno-prywatnym, która umożliwi realizację wspólnych inicjatyw sektora publicznego i prywatnego;
- ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

Akty wspólnotowe:

- rozporządzenie Rady (WE) z dnia 16 maja 1994 r. dotyczące ustanowienia Funduszu Spójności;
- rozporządzenie Rady (WE) z dnia 21 czerwca 1999 r. ustanawiające ogólne przepisy w sprawie funduszy strukturalnych;
- rozporządzenie (WE) Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 lipca 1999 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego;
- rozporządzenie (WE) Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 lipca 1999 r. w sprawie Europejskiego Funduszu Społecznego;
- rozporządzenia (WE) Parlamentu Europejskiego i Rady wprowadzające ogólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego i Funduszu Spójności w nowej perspektywie finansowej UE na lata 2007-2013.

Uwarunkowania finansowe

Istotne znaczenie dla realizacji poszczególnych działań i zadań określonych w Strategii będą miały możliwości finansowe samorządu gminy Opinogóra Górna. Dotyczy to w szczególności możliwości wygenerowania przez gminę własnych środków finansowych na rozwój (inwestycje) w celu realizacji konkretnych projektów samodzielnie oraz przy zewnętrznym wsparciu finansowym. W przypadku możliwości uzyskania zewnętrznego wsparcia konieczne będą środki na wkład własny. Dopuszcza się możliwość zaciągania kredytów na wkład własny w wysokości nie przekraczającej 1-1,5 mln. zł. rocznie. Zakłada się, że wielkość wydatków inwestycyjnych pokrywanych z dochodów własnych samorządu gminy, łącznie z wkładem własnym w przypadku uzyskania wsparcia zewnętrznego, w pierwszym okresie realizacji Strategii tj. w latach 2007-2013, wyniesie szacunkowo około 10 mln. złotych. Należy oczekiwać, że powstaną warunki do zaangażowania sektora prywatnego (współfinansowanie) w realizację projektów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej.

Zasady wdrażania Strategii

Realizacja Strategii przebiegała będzie zgodnie z obowiązującym prawem i zakresem kompetencji samorządu gminy oraz innych podmiotów włączonych w jej operacjonalizację. Przy zachowaniu zasady racjonalności wydatkowania środków publicznych.

Wójt Gminy podejmował będzie działania na forum samorządowym i rządowym, zmierzające do zwiększania możliwości - głównie finansowych - gminy w zakresie podejmowania działań prorozwojowych.

Organizacja wdrażania Strategii

Efektywna realizacja działań określonych w Strategii wymaga współdziałania wszystkich jednostek organizacyjnych samorządu gminy, zarówno Rady Gminy, Urzędu Gminy, jak i pozostałych jednostek podporządkowanych samorządowi gminy. Rolę koordynatora całości realizacji tych działań pełni Wójt Gminy, współdziałający bezpośrednio z Radą Gminy. Ramowy podział działań pomiędzy poszczególne jednostki organizacyjne samorządu gminy przedstawia poniższa tabela.

Cele operacyjne Strategii	Jednostka wiodąca	Jednostka współpracująca
1. Rozwój i doskonalenie kapitału społecznego	Gminny Zespół Szkół	Dyrektorzy szkół, dyrektor GOK
2. Modernizacja i rozwój infrastruktury technicznej	Referat infrastruktury, gospodarki nieruchomościami, rolnictwa i ochrony środowiska	
3. Rozwój obszarów wiejskich przy zachowaniu i pielęgnowaniu walorów środowiska przyrodniczego	Referat infrastruktury, gospodarki nieruchomościami, rolnictwa i ochrony środowiska	Dyrektorzy szkół
4. Wykorzystanie zasobów kulturowych dla rozwoju gminy	Dyrektor GOK	Dyrektorzy szkół
5. Tworzenie warunków dla poprawy bezpieczeństwa mieszkańców, turystów oraz innych osób przebywających na terenie gminy	Stanowisko ds. obronnych i ochrony przeciwpożarowej	Komendant Posterunku Policji
6. Doskonalenie funkcjonowania administracji samorządowej oraz innych instytucji świadczących w gminie usługi publiczne	Sekretarz Gminy	Kierownicy jednostek organizacyjnych gminy
7. Kształtowanie pozytywnego wizerunku i wysokiej pozycji konkurencyjnej gminy	Gminne Centrum Informacji	Wszystkie jednostki organizacyjne gminy

9. Zewnętrzne instrumenty wsparcia realizacji Strategii

W latach 2007-2013 głównym instrumentem określającym warunki zewnętrznego wsparcia realizacji Strategii będzie **Regionalny Program Operacyjny (RPO) Województwa Mazowieckiego**. Program będzie określał realizację w latach 2007-2013 celów Strategii Rozwoju Województwa Mazowieckiego do roku 2020. Realizacja RPO WM ma się przyczynić do **zwiększenia konkurencyjności regionu** - w tym również gminy Opinogóra Górna - **oraz zwiększenia spójności społecznej, gospodarczej a także przestrzennej województwa mazowieckiego**. Program będzie zarządzany przez samorząd województwa mazowieckiego, a źródłem jego finansowania będzie Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego.

RPO Województwa Mazowieckiego na lata 2007-2013 określa szczegółowo rodzaje i zakresy przedsięwzięć realizowanych w ramach następujących priorytetów:

- Priorytet I. Tworzenie warunków dla rozwoju potencjału innowacyjnego i przedsiębiorczości na Mazowszu**
Celem głównym jest poprawa konkurencyjności Mazowsza poprzez tworzenie korzystnych warunków dla rozwoju potencjału innowacyjnego i wsparcie rozwoju przedsiębiorczości
- Priorytet II Przyspieszenie e-Rozwoju Mazowsza**
Celem głównym jest rozwój społeczeństwa informacyjnego poprzez wsparcie przedsięwzięć wynikających ze Strategii e-Rozwoju Województwa Mazowieckiego na lata 2007-2013
- Priorytet III Regionalny system transportowy**
Celem głównym jest poprawa spójności komunikacyjnej i przestrzennej województwa mazowieckiego oraz wspomaganie dyfuzji procesów rozwojowych z głównego ośrodka regionu – Warszawy oraz z ośrodków subregionalnych na pozostałe obszary województwa
- Priorytet IV Środowisko, zapobieganie zagrożeniom i energetyka**
Celem głównym jest poprawa stanu środowiska naturalnego województwa mazowieckiego
- Priorytet V Wzmacnianie roli miast w rozwoju regionu**
Celem głównym jest wykorzystanie potencjału endogenicznego miast dla aktywizacji społeczno-gospodarczej regionu
- Priorytet VI Wykorzystanie walorów naturalnych i kulturowych dla rozwoju turystyki i rekreacji**
Celem głównym jest wzrost znaczenia turystyki jako czynnika stymulującego rozwój społeczno-gospodarczy regionu
- Priorytet VII Tworzenie i poprawa warunków dla rozwoju kapitału ludzkiego**
Celem głównym jest poprawa dostępności i jakości infrastruktury o charakterze społecznym (ochrona zdrowia, opieka społeczna, edukacja)

Priorytet VIII Pomoc techniczna

Wsparcie instytucji zaangażowanych w procesy programowania, wdrażania i zarządzania RPO WM 2007-2013.

W latach 2007-2013 na realizację RPO samorząd województwa mazowieckiego będzie miał do dyspozycji prawie 1,8 mld. euro, najwięcej na wsparcie działań w ramach priorytetu I (25,6 %) oraz priorytetu III (22,5%).

Zakłada się, że w pierwszym okresie realizacji Strategii, tj. do roku 2013, ważnym instrumentem zewnętrznego wsparcia będzie **Samorządowy Instrument Wsparcia Rozwoju Mazowsza**, uruchamiany corocznie przez Sejmik Województwa Mazowieckiego. Obejmuje on następujące komponenty:

- A) Mazowiecki Instrument Wsparcia Rozwoju Powiatowej Infrastruktury Drogowej;
- B) Mazowiecki Instrument Wsparcia Modernizacji Placówek Oświatowych na Terenach Wiejskich;
- C) Mazowiecki Instrument Wsparcia Wyrównywania Rozwoju Obszarów Wiejskich;
- D) Mazowiecki Instrument Wsparcia Rozwoju Infrastruktury Sportowej;
- E) Mazowiecki Instrument Wsparcia Budowy Sieci Wodociągowej i Kanalizacyjnej;
- F) Mazowiecki Instrument Wsparcia Budowy Zbiorników Małej Retencji na Terenie Województwa Mazowieckiego;
- J) Mazowiecki Instrument Wsparcia Potencjału Rozwojowego.

Celem tego instrumentu jest wsparcie gmin i powiatów województwa mazowieckiego, które posiadają niewystarczający potencjał infrastruktury technicznej oraz ograniczone szanse pozyskiwania środków z różnych programów pomocowych na infrastrukturę. W roku 2007 gmina skorzystała pośrednio z tego instrumentu, ponieważ przebudowana została na terenie gminy droga powiatowa na odcinku Dzbonie-Opinogóra.

6. Monitorowanie realizacji Strategii

Istotnym warunkiem efektywności realizacji Strategii jest opracowanie systemu jej monitorowania. W celu usprawnienia metodyczno-organizacyjnego funkcjonowania tego systemu, i nadania mu waloru spójności z podobnymi działaniami realizowanymi w powiecie i województwie, należy przyjąć następujące założenia:

- Proces monitorowania Strategii jest procesem ciągłym, składającym się z trzech faz: monitoringu stanu, działań i realizacji celów.
- Podstawą ewaluacji Strategii jest diagnoza stanu gminy (obejmująca sytuację społeczno-gospodarczą) oraz ocena stopnia realizacji celów Strategii;
- Analizy statystyczne gminy wykonywane będą w ujęciu statyczno-dynamicznym według opracowanego zestawu wskaźników, przyjmując za punkt odniesienia dane z końca 2005 roku;
- Zakłada się modyfikacje przyjętej listy wskaźników, w miarę możliwości pozyskiwania nowych informacji ze statystyki publicznej lub z innych źródeł;
- Efekty monitoringu będą okresowo analizowane i co dwa lata przedkładane pod debatę Rady Gminy;
- Ocena realizacji celów strategicznych gminy dokonywana będzie co cztery lata. Powiązana będzie z monitorowaniem realizacji „Strategii rozwoju powiatu ciechanowskiego” oraz „Strategii rozwoju województwa mazowieckiego” w odniesieniu do problemów gminy.

Mierniki celów operacyjnych strategii:

- Saldo migracji;
- Poziom wykształcenia obywateli;
- Poziom dochodów obywateli;
- Poziom bezpieczeństwa obywateli;
- Spadek dynamiki bezrobocia;
- Zmiany w strukturze zatrudnienia;
- Ilość nowo utworzonych miejsc pracy;
- Tempo przyrostu miejsc pracy;
- Efektywność ochrony środowiska;
- Poziom rozwoju gospodarki wodnej;
- Zakres modernizacji dróg gminnych;
- Zmiany w strukturze rolnictwa;
- Rozwój bazy przetwórczej;

- Rozwój i aktywność instytucji kultury;
- Rozwój bazy turystycznej i rekreacyjnej;
- Poziom zainteresowania turystów gminą;
- Efektywność porozumień z partnerami samorządowymi oraz innymi organizacjami;
- Skala i efektywność pozyskanych środków zewnętrznego wsparcia finansowego i rzeczowego.

Załączniki

Wykaz załączników:

1. Charakterystyka gminy Opinogóra Górna na tle regionu i kraju w roku 2005
2. Wykaz krajowych dokumentów strategicznych
3. Wskaźniki monitorowania sytuacji społeczno-gospodarczej gminy

Mapy problemowe – gmina Opinogóra Górna i powiat ciechanowski w województwie mazowieckim *

1. Obszary polityki przestrzennej.
2. Wojewódzki program rozwoju regionalnego – transport.
3. Rozwój systemów energetycznych.
4. Ochrona walorów przyrodniczych.
5. Rozwój ponadlokalnych systemów infrastruktury technicznej.
6. Ochrona wartości kulturowych.
7. Zasoby wód.

* Źródło – mapy z Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Mazowieckiego wykonane przez Mazowieckie Biuro Planowania Przestrzennego i RR

Załącznik Nr 1

Charakterystyka gminy Opinogóra Górna na tle kraju i województwa w roku 2005

Wyszczególnienie	Jednostka miary	Kraj	Województwo mazowieckie	Gmina
Liczba ludności	tys. osób	38174.000	5157,729	6,127
Przeciętna długość życia:				
mężczyźni	lata	70,8	71,1	71,1
kobiety	lata	79,4	80,2	80,2
Przyrost naturalny na 1000 ludności	‰	-0,1	-0,34	0,1
Saldo migracji na 1000 ludności	osoba	-0,3	2,94	1,3
Pracujący ogółem	tys. osób	12576,281	1291,605	3.920
w tym w: sektorze przemysłowym i budownictwie	tys. osób	3513,294	342,750	
usługach rynkowych	tys. osób	2710,9	617,231	
usługach nierynkowych	tys. osób	2172,1	323,144	
Stopa bezrobocia rejestrowanego	%	17,6	13,8	18,8
Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto	zł	2360,62	3227,04	
Zasoby mieszkaniowe	ilość mieszkań w tys.	12776,1	1875,507	1526
Wydatki budżetów gmin na 1 mieszkańca	w zł		1857,33	2078,64
w tym inwestycyjne	w zł		408,02	736,2
Wydatki budżetów gmin na oświatę i wychowanie na 1 mieszkańca	w zł		427,367	
Wydatki budżetów gmin na pomoc społeczną na 1 mieszkańca	w zł		145,521	
Wydatki budżetów gmin na kulturę i ochronę zabytków na 1 mieszkańca	w zł		24,244	
Miejsca noclegowe w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania		569896	37040	
Udzielone noclegi w turystycznych obiektach zbiorowego zakwaterowania	w tys.	48618,4	4280,7	
Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON		3615621	601721	

w tym: spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego		54336	19104	
Drogi publiczne o twardej nawierzchni :	km	253781	29567	166,3
gminne	km	-	-	88,6
powiatowe	km	-	-	57,8
wojewódzkie	km	-	2970	14,5
krajowe	km	18254	2364	5,4
Całkowita emisja zanieczyszczeń do powietrza:				
pyłowych	t	110500	11250	
gazowych (bez CO ₂)	t	2007300	2171124	
w tym: dwutlenku siarki	t	855500	145703	
Ludność gmin korzystająca z oczyszczalni ścieków w %	%	85,2	66,1	11,3
Ludność wsi korzystająca z oczyszczalni ścieków w % ogólnej liczby ludności wsi	%		12,7	11,3
Ścieki przemysłowe i komunalne oczyszczone w % ścieków wymagających oczyszczenia	%	91,2	71,5	
Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona w % powierzchni ogólnej	%	32,5	29,6	
Wydatki inwestycyjne na ochronę środowiska	mln zł	5986,5	856,908	

Wykaz krajowych i regionalnych dokumentów strategicznych i programowych

I. Narodowa Strategia Spójności (Narodowa Strategiczne Ramy Odniesienia na lata 2007-2013) została zaakceptowana przez Komisję Europejską w maju 2007. NSS (NSRO) to dokument strategiczny określający priorytety i obszary wykorzystania oraz system wdrażania funduszy unijnych: Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR), Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS) oraz Funduszu Spójności w ramach budżetu Wspólnoty na lata 2007- 2013. Cele NSS będą realizowane za pomocą Programów Operacyjnych (PO) zarządzanych przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Regionalnych Programów Operacyjnych (RPO) zarządzanych przez Zarządy poszczególnych województw i projektów współfinansowanych ze strony instrumentów strukturalnych, tj:

- Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko – EFRR, FS
- Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka - EFRR
- Program Operacyjny Kapitał Ludzki - EFS
- 16 Regionalnych Programów Operacyjnych -EFRR
- Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej - EFRR
- Program Operacyjny Pomoc Techniczna - EFRR
- Program Operacyjny Europejskiej Współpracy Terytorialnej - EFRR

II. Strategia Rozwoju Kraju na lata 2007 -2015 (SRK) została przyjęta przez Radę Ministrów 29 listopada 2006 r.

Jest podstawowym dokumentem strategicznym określającym cele i priorytety polityki rozwoju w perspektywie najbliższych lat oraz warunki, które powinny ten rozwój zapewnić. Strategia Rozwoju Kraju jest nadrzędnym, wieloletnim dokumentem strategicznym rozwoju społeczno-gospodarczego kraju, stanowiącym punkt odniesienia zarówno dla innych strategii i programów rządowych, jak i opracowywanych przez jednostki samorządu terytorialnego.

III. Koncepcja Polityki Przestrzennego Zagospodarowania Kraju (KPPZK) jest nadal obowiązującym krajowym dokumentem planistycznym, określającym politykę państwa w dziedzinie przestrzennego zagospodarowania kraju. Od października 2006 r trwają prace nad nową koncepcją przestrzennego zagospodarowania kraju, zgodnie z zaproponowanym przez Ministra Rozwoju Regionalnego harmonogramem.

IV. Strategie i programy sektorowe

Poza scharakteryzowanymi powyżej najważniejszymi dokumentami krajowymi, kształtującymi ramy polityki regionalnej, wymienić należy istniejące strategie i programy sektorowe

- Krajowy Program Reform na lata 2005-2008,
- Narodowa Strategia Rozwoju Kultury na lata 2004-2013,
- Krajowa Strategia Zatrudnienia na lata 2007-2013,
- Narodowa Strategia Integracji Społecznej dla Polski,
- Założenia polityki naukowej, naukowo-technicznej i innowacyjnej państwa na lata 2007-2020,
- Strategia Rozwoju Społeczeństwa Obywatelskiego na lata 2007-2013,
- Program polityki w zakresie pomocy publicznej na lata 2007-2010,
- Strategia Rozwoju Turystyki w latach 2007-2013,
- Strategia Rozwoju Edukacji na lata 2007-2013,
- Strategia Rozwoju Ochrony Zdrowia w Polsce na lata 2007-2013,
- Program wykonawczy do II polityki ekologicznej państwa na lata 2002-2010,
- Polityka ekologiczna państwa na lata 2003-2006 (z uwzględnieniem perspektywy 2007-2010),
- Krajowy Plan Strategiczny Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013,
- Polityka Transportowa Państwa na lata 2006-2025,
- Strategia Rozwoju Transportu na lata 2007-2013,
- Program Konwergencji – aktualizacja 2005 na lata 2006-2008,
- Strategia Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa na lata 2007-2013,
- Strategia Rozwoju Rybołówstwa na lata 2007-2013,
- Polityka Energetyczna Polski do 2025 r.,
- Strategia Rozwoju Nauki w Polsce do 2013r.,
- Strategia kierunkowa rozwoju informatyzacji Polski do roku 2013,
- Długofalowa Strategia Rozwoju Regionalnego Kraju; wiedza-różnorodność - równowaga,
- Strategia Rozwoju Miasta Stołecznego Warszawy do 2020 roku.

Dokumenty regionalne

- Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do roku 2020;
- Regionalny program operacyjny województwa mazowieckiego 2007-2013;
- Samorządowy program rozwoju Mazowsza z komponentami;

- Wojewódzki program opieki nad zabytkami na lata 2006-2009;
- Strategia wojewódzka w zakresie polityki społecznej na lata 2005-2013;
- Wieloletni program inwestycyjny samorządu województwa mazowieckiego na lata 2005-2008;
- Program rozwoju rolnictwa ekologicznego na Mazowszu;
- Program polityki kulturalnej województwa mazowieckiego 2004-2007;
- Wojewódzki program wyrównywania szans osób niepełnosprawnych i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudnienia osób niepełnosprawnych w województwie mazowieckim na lata 2004-2008;
- Program ochrony środowiska województwa mazowieckiego;
- Wojewódzki plan gospodarki odpadami na lata 2004-2011;
- Wieloletni program rozwoju bazy sportowej województwa mazowieckiego;
- Strategia e-rozwoju województwa mazowieckiego w latach 2007-2013;
- Regionalna strategia innowacji.

Wskaźniki monitorowania

Lp.	Zmienna/Wskaźnik	Jednostka miary	Przekrój terytorialny (NUTS)	Źródło
1	2	3	4	5
GOSPODARKA				
1.	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w tym: - z udziałem kapitału zagranicznego - w sektorze prywatnym - liczba MSP	liczby bezwzględne	województwo powiat gmina	GUS, US
2.	Pracujący (stan w dniu 31.XII): - ogółem - rok poprzedni=100 - pracujący w sektorze prywatnym: - razem - rok poprzedni=100 - pracujący w sektorze MSP: - na 10 tys. ludności - rok poprzedni=100 - pracujący według sektorów ekonomicznych - województwo =100 - rok poprzedni=100	liczby bezwzględne %	województwo powiat gmina	GUS, US
SPOŁECZEŃSTWO				
3.	Ludność - liczba ludności ogółem - liczba i udział ludności według płci i ekonomicznych grup wieku - przyrost naturalny - przyrost rzeczywisty ludności	liczby bezwzględne % %	województwo powiat gmina	GUS, US
4.	Wskaźnik zatrudnienia - wg grup wieku	%	województwo powiat	GUS, US

	- wg płci		gmina	
5.	Liczba i stopa bezrobocia rejestrowanego, w tym: - ogółem - na wsi - wg płci i wieku - poziomu wykształcenia	liczby bezwzględne %	województwo powiat gmina	WUP
6.	Udział w ogóle bezrobotnych: - bezrobotnych bez prawa do zasiłku - długotrwale bezrobotnych - bezrobotnych w wieku do 25 lat i powyżej 50 roku życia - osób w okresie do 12 miesięcy od dnia ukończenia nauki - osób niepełnosprawnych	%	województwo powiat gmina	WUP
7.	Nominalne dochody w sektorze gospodarstw domowych (ceny bieżące) na 1 mieszkańca: - przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto - dochody rozporządzalne i dochody do dyspozycji brutto	zł	województwo powiat gmina	GUS, US
8.	Mieszkania - przeciętna wielkość mieszkania - liczba mieszkań ogółem i na 1000 ludności - liczba osób przypadająca na 1 mieszkania - powierzchnia użytkowa mieszkań /osobę - mieszkania oddane do użytkowania - mieszkania wyposażone w instalację wodociągową, sanitarną, gazową	liczby bezwzględne m ² %	województwo powiat gmina	GUS
9.	Dzieci objęte wychowaniem przedszkolnym: - zamieszkałe na wsi	liczby bezwzględne %	województwo powiat gmina	GUS MEiN
10.	Liczba szkół według poziomu kształcenia	liczby bezwzględne	województwo powiat gmina	GUS MEiN

11.	Liczba uczniów: - ogółem - na 10000 mieszkańców - otrzymujący stypendia:	liczby bezwzględne %	województwo podregion powiat gmina	GUS, MEiN, Dep. Edukacji Publicznej i Sportu UM, Kuratorium Oświaty
12.	Komputery, w tym z dostępem do internetu, w szkołach według poziomu kształcenia (szkoły podstawowe i gimnazja) Pracownie komputerowe	liczby bezwzględne %	województwo powiat gmina	GUS, MEiN, Dep. Edukacji Publicznej i Sportu UM, Kuratorium Oświaty
13.	Wydatki budżetowe jednostek samorządu terytorialnego (województw, powiatów, gmin): - na inwestycję w oświatę i wychowanie na 1 mieszkańca - na kulturę i ochronę dziedzictwa narodowego na 1 mieszkańca	zł	województwo powiat gmina	GUS, US
1	2	3	4	5
14.	Instytucje kultury: - biblioteki: - ogółem - liczba ludności przypadająca na 1 placówkę - muzea - ogółem - liczba zwiedzających - domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice - ogółem - liczba imprez, zespoły artystyczne	liczby bezwzględne	województwo powiat gmina	GUS
15.	Wystawy, imprezy (międzynarodowe, regionalne, powiatowe, gminne) promujące region, powiat, gminę	liczby bezwzględne	województwo powiat gmina	Urząd Marszałkowski WM, Związek Gmin i Powiatów
16.	W zakresie infrastruktury ochrony zdrowia: - liczba zakładów opieki zdrowotnej, zakładów opiekuńczo –leczniczych i hospicjów, w tym na 1000 mieszkańców zdrowotnej , w tym na 10 tys. ludności	liczby bezwzględne	województwo powiat gmina	GUS, US, Dep. Zdrowia i Polityki Społecznej UM, Mazowieckie Centrum Zdrowia Publicznego , NFZ

	- liczba lekarzy (lekarzy stomatologów), pielęgniarek i położnych , w tym na 10 tys. ludności			
17.	Wypadki drogowe i ofiary wypadków : - liczba wypadków drogowych - ofiary ranne - ofiary śmiertelne	liczby bezwzględne	województwo powiat gmina	GUS, Powiatowa Komenda Policji, Komenda Wojewódzka Policji
18.	Przestępstwa stwierdzone: - liczba przestępstw - struktura przestępstw stwierdzonych - wskaźnik wykrywalności i sprawców przestępstw	liczby bezwzględne %	województwo powiat gmina	GUS, Powiatowa Komenda Policji, Komenda Wojewódzka Policji
TERYTORIUM				
19.	Sieć osadnicza: - gęstość zaludnienia gmin, sołectw	liczby bezwzględne %	województwo powiat gmina	GUS, US
20.	Saldo migracji wewnętrznych i zagranicznych ludności na pobyt stały na 1000 ludności: - ogółem - na wsi	liczby bezwzględne %	województwo powiat gmina	GUS, US
21.	Drogi publiczne o twardej nawierzchni: - długość sieci drogowej , w tym dróg eksportowych i autostrad - gęstość dróg (na 100 km ²)	km km/ 100 km ²	województwo powiat gmina	GUS
22.	Stopień realizacji układów	%	województwo powiat gmina	GDDKiA, UM Woj. Mazow.
23.	Całkowita emisja zanieczyszczenie powietrza , wód i gleby - pyłowych, - rok poprzedni =100 - dwutlenek siarki (bez CO ²) - rok poprzedni=100 - tlenków azotu - rok poprzedni =100	t / km ² t / km ² % t / km ² % t / km ² %	województwo powiat gmina	Min. Środowiska, Krajowe Centrum Inwentaryzacji Emisji

24.	Ludność: - obsługiwana przez oczyszczalnie ścieków - korzystająca z sieci wodociągowej, kanalizacyjnej,	%	województwo powiat gmina	GUS
25.	Ścieki przemysłowe i komunalne oczyszczane w % ścieków wymagających oczyszczania	%	województwo powiat gmina	GUS
26.	Odpady komunalne - ogółem - zebrane na 1 mieszkańca - udział odpadów poddanych odzyskowi w ogólnej ilości odpadów - udział odpadów wyselekcjonowanych w ogólnej ilości odpadów komunalnych zebranych - stanowiska komunalne i kompostownie	liczby bezwzględne tony kg %	województwo powiat gmina	GUS
27.	Lesistość - powierzchnia zasobów i gruntów leśnych - wskaźnik lesistości	ha %	województwo powiat	GUS
28.	Powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona i pomniki przyrody ogółem - według rodzajów (% pow. ogółem)	ha %	województwo powiat gmina	GUS
29.	Powierzchnie poddane rekultywacji	ha	województwo powiat gmina	Dep. Ochrony Środowiska UM
30.	Stopień pokrycia JST miejscowymi planami zagospodarowania	%	województwo powiat gmina	Urząd Marszałkowski WM

	przestrzennego			
31.	Powierzchnia oferowanych terenów przeznaczonych i przygotowanych pod inwestycje	ha	województwo powiat gmina	Urząd Marszałkowski WM
32.	Liczba zawartych przez JST porozumień, stowarzyszeń i związków - Liczba zarejestrowanych porozumień o współpracy pomiędzy animatorami rozwoju regionalnego	liczby bezwzględne	województwo powiat gmina	Urząd Marszałkowski WM, Związki Powiatów i Gmin